

Metsaseaduse ja keskkonnatasude seaduse muutmise seaduse eelnou seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Metsaseaduse (edaspidi *MS*) muutmise eesmärk on ühtlustada riiklike arengukavade koostamise põhimõtteid, vähendada raiealade suurust, edendada puu- ja põõsaistandike (edaspidi *istandikud*) rajamist ning ajakohastada metsakorraldust reguleerivaid sätteid. Muudatusega kehtestatakse juriidilistele isikutele uued maksimaalsed trahvimäärad ning uue põhimõttega lisatakse ka kohustus teavitada metsateatise alusel tehtud raie töödest. Mitme muudatuse eesmärk on vähendada ühelt poolt riigiasutuste töökoormust, kuid teisalt ka inimeste/ettevõtete halduskoormust. Keskkonnatasude seadust muudetakse tulenevalt MS-s raadamise ja trassiraie mõiste täpsustamisest.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Metsaseaduse muudatused valmistasid ette Kliimaministeeriumi metsaosakonna nõunikud Maret Parv (tehnilised muudatused, püsimetsandus, raadamine; maret.parv@kliimaministeerium.ee), Rauno Reinberg (kuni juuni 2025 puu- ja põõsaistandikud), metsaosakonna peaspetsialistid Epp Kikas (kuni juuni 2025 puu- ja põõsaistandikud) ja Arvi Toss (püsimetsandus, raadamine; arvi.toss@kliimaministeerium.ee), kliimaministri teadusnõunik Aveliina Helm (kuni juuni 2025), Keskkonnaameti ja Keskkonnaagentuuri metsaosakondade spetsialistid, Kliimaministeeriumi õigusosakonna nõunik Marko Lelov (õigusanalüüs; marko.lelov@kliimaministeerium.ee).

Keeletoimetuse tegi Justiits- ja Digiministeeriumi keeletoimetaja Aili Sandre (aili.sandre@justdigi.ee).

1.3. Märkused

Eelnõu ei ole seotud ühegi teise menetluses oleva eelnõuga.

Eelnõu metsanduse arengukava ja metsateatise alusel tehtava raie teavitust käsitlev osa on seotud Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi 2023–2027¹ punktidega 5.2.2 ja 5.2.5.

Samuti on eelnõu on seotud Vabariigi Valitsuse tööplaanis kokkulepitud põhimõttega tagada metsaseadusega, et 70% Eesti metsamaast on majandusmetsana majandatav ilma lisapiiranguteta, arvestades metsade olulisi funktsioone – ökoloogilisi, kultuurilisi, sotsiaalseid ja majanduslikke.

Eelnõukohase seadusega muudetakse metsaseaduse redaktsiooni avaldamismärkega RT I, 19.12.2024, 6 ning keskkonnatasude seaduse redaktsiooni RT I, 08.07.2025, 45.

Eelnõukohase seaduse vastuvõtmiseks on vaja Riigikogu poolthääle enamust.

2. Seaduse eesmärk

Eelnõus sätestatud muudatused tehakse eesmärgiga:

1) tagada kestlik metsandus, keskkonnahoidlik maakasutus, metsaelustiku kaitse, suurem ühiskondlik ja isiklik kasu metsadest, soodustada teadus-arendustegevust, vähendada

¹ <https://www.riigiteataja.ee/akt/320052023002?leiaKehtiv>.

keskkonnakahjusid;

- 2) vähendada riigiasustuste töökoormust ja tõhustada asjaajamist;
- 3) vähendada inimeste/ettevõtete halduskoormust;
- 4) teha väiksemad haldussisesed ümberkorraldused.

Eesmärkide täitmiseks teeme järgmist.

1. **Täiendame metsaseadust põhimõttega, et 70% Eesti metsamaast on majandusmetsana majandatav** ilma lisapiiranguteta, arvestades metsade olulisi funktsioone – ökoloogilisi, kultuurilisi, sotsiaalseid ja majanduslikke. Selle eesmärk on metsandussektorile ja maaomanikele kindluse andmine, et ootamatult ei lisandu uusi piiranguid ning puidutööstus saab arvestada olemasoleva ressursiga. Selgus tooraine kättesaadavuse kohta võimaldab ettevõtetel planeerida, investeerida, olla rahvusvaheliselt konkurentsivõimelised ja kõige selle abil säilitada metsandusega seotud töökohti ja hüve ühiskonnale. Samuti loob 70% põhimõtte kindluse olemasolevate kaitsealade staatuse säilimiseks.

2. **Loome reeglid istandike rajamiseks ja majandamiseks.** Kehtestatakse tingimused, mille alusel saab maa-ala kanda metsaresursi arvestamise riiklikusse registrisse (edaspidi *metsaregister*) istandikuna. Istandike rajamine ja hooldamine erineb tavalisest metsa majandamisest, mistõttu on vaja see seaduses selgelt reguleerida.

3. **Ei nõuta metsateatise esitamist harvendusraiete tegemiseks väljaspool kaitseala, hoiuala või püsielupaika.** See asendatakse tööde tegemise registreeringuga metsaregistris.

Muudatusega väheneb nii Keskkonnaameti töökoormus kui ka metsaomaniku halduskoormus. Kaitsealal, hoiualal ning püsielupagas on harvendusraie tegemiseks ikka vaja esitada metsateatis, kuna Keskkonnaamet peab hindama kavandatud raiete mõju loodusväärtustele.

4. **Vähendame lageraielangi maksimaalset pindala seitsmelt hektarilt viiele hektarile.** Väiksemad raielangid toetavad metsaelustiku taastumist, aitavad säilitada elupaikade sidusust ning metsamaastiku mitmekesisust.

5. **Võimaldame poollooduslikel kooslustel kujundusraiet teha ka väljaspool kaitstavaid alasid.** Eesti looduse infosüsteemi kantud poollooduslikel kooslustel võimaldatakse eemaldada puittaimi kujundusraietega elupaiga tegevuskava kohaselt. Poollooduslikud kooslused ehk pärandniidud on Eesti liigirohkeimate ja haruldasemate ökosüsteemide seas, need kuuluvad ka loodusdirektiivi I lisa elupaikade hulka ning nende taastamise ja kaitse kohustus on seatud rahvusvaheliste looduse ja bioloogilise mitmekesisuse kaitset ja taastamist käsitlevate konventsioonidega.

6. **Soodustame õppe- ja teadustöö tegemist.** Kehtestatakse kord, mis võimaldab Keskkonnaameti loal kalduda kõrvale metsaseaduses sätestatust, et toetada metsandusalast õppe-, teadus- ja arendustegevust.

7. **Arendame metsaregistrit.** Metsaregistrisse saab edaspidi esitada metsa inventeerimisandmeid ka eraldise põhjal. Registrisse lisatakse istandike asukoha, puuliigi ja pindala info ning luuakse võimalus raiejärgseks teavitamiseks.

8. **Loome raiest teavitamise kohustuse,** et riik saaks kiiremini ülevaate raiete asukohtadest ja ulatusest. Metsaomanikud peavad pärast raie tegemist teavitama Keskkonnaametit metsaregistri kaudu tööde lõpetamisest.

9. **Ajakohastame juriidilistele isikutele kehtestatud trahvimäärasid.** Juriidiliste isikute maksimaalset rahatrahvi suurendatakse, kuna praegu kehtivad määrad (2000–3200 eurot) ei ole enam mõjusad, arvestades 18 aasta jooksul kasvanud sissetulekuid ja elukallidust. Trahvid peavad vastama karistusõiguse põhimõttele, et rikkumine ei tasuks end ära.

Arvestades Vabariigi Valitsuse 22. novembri 2011. aasta määruse nr 180 „Hea õigusloome ja normitehnika eeskiri“ (edaspidi *HÕNTE*) § 1 lõike 2 punkti 5, ei koostatud allpool toodud kaalutlusi arvesse võttes eelnõu vajaduse kooskõlastamiseks ja õiguslike valikute selgitamiseks väljatöötamiskavatsust. Muudatusega ei kaasne sellist olulist mõju, mis oleks vajanud eraldi väljatöötamiskavatsust. Muudatusega ei kaasne olulisi riske ega negatiivseid kõrvalmõjusid

ning ei lisandu olulist halduskoormust. Suur hulk muudatusi puudutab kestlikku metsandust ja metsaelustiku kaitset (teadus-arendustegevus, säilikuude arv, kujundusraie pool-looduslikel kooslustel, lageraielangi pindala vähendamine, raadamine jms) ja sellega ei kaasne olulist õiguslikku muudatust – kõiki nimetatud teemasid on käsitletud ka kehtivas metsaseaduses. Oluliselt ei suurene ka isikute halduskoormus ja ametiasutuste töökoormus (eraldisepõhine metsakorraldus, raiest teavitamine, metsaregistri arendus). Enamasti on tegemist positiivset mõju omavate muudatustega. Eraldise põhjal inventeerimisandmete esitamine metsaregistri kaudu annab metsaomanikule võimaluse vähendada metsakorraldamisega seotud kulutusi. Olulist mõju omavaks ei saa pidada ka muudatusi, mis on seotud isiku teavitamiskohustusega. Metsaregistri kaudu esitatakse nii metsateatise kui ka inventeerimisandmeid. Ka raiete tegemisest antakse edaspidi teada metsaregistris kas märkega või esitatakse raiutud metsaosa kohta Keskkonnaagentuurile metsaregistrisse kandmiseks uued inventeerimisandmed.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõukohane seadus koosneb kolmest paragrahvist. Esimeses paragrahvis käsitletakse metsaseaduse muudatusi ja teises keskkonnatasude seaduse muudatust. Paragrahv 3 on jõustumisnorm, milles sätestatakse jõustumise erisused.

Punktiga 1 muudatusega asendatakse sõna „säästev“ sõnaga „kestlik“. Muudatus on seotud punkti 2 muudatusega, milles täiendatakse metsaseaduse eesmärki.

Punktiga 2 täiendatakse metsaseaduse § 2 lõikes 2 sätestatud kestliku metsamajandamise põhimõtet kliimamuutuste mõjude leevendamise ja nendega kohanemise põhimõttega. Täienduse eesmärk on laiendada arusaama, milles seisneb kestlik majandamine. Eesti on võtnud riigina eesmärgiks ühest küljest ennetada kliimamuutuste teket, kuid teisalt peame olema valmis ka kliimamuutuste mõjusid leevendada ja nendega kohanema. Metsad moodustavad olulise osa Eesti maismaast, mille tõttu on nende kestlikul majandamisel märkimisväärne positiivne mõju nii kliimamuutuste mõjude leevendamisel kui ka nendega kohanemisel.

Metsandusel on süsiniku sidumise ja talletamise vaatest oluline roll kliimamuutuste leevendamisel. Metsade kestliku majandamisega saame suurendada metsade juurdekasvu ehk tootlikkust, samas hoida ka metsad terved ja elujõulised. Samasugune eesmärk ja mõõdik on seatud metsandusele ka kliimamuutustega kohanemise arengukavas. Metsas kasvanud ja kasvatatud puitu kasutatakse kui taastuvat ressursi, mis asendab mh fossiilsest süsinikuringest tekkivaid suurtes kogustes süsinikuheitmeid. Puidust loodud tooted lukustavad süsiniku pikaks ajaks. Metsa ja puidu roll globaalselt kasvab veelgi, seda just kliimamuutuste leevendamise seisukohast ja ka fossiilsete materjalide asendamisel.

Tingituna vajadusest arvestada muutunud ja kiirelt muutuvate kliimaoludega, leevendada kliimamuutuste mõjusid ning toetada metsade kliimamuutustega kohanemist, on vaja lisada ka see mõõde metsaseadusesse. Kliimamuutused on aspekt, mida varem ei ole osatud seadusloomes ette näha ega arvesse võtta.

Punktiga 3 täiendatakse § 2 lõigetega 3 ja 4.

Metsaseaduse eesmärk on tagada metsa kui ökosüsteemi kaitse ja kestlik majandamine. Metsa majandamine on kestlik, kui see tagab elustiku mitmekesisuse, metsa tootlikkuse, uuenemisevõime ja elujõulisuse ning ökoloogilisi, majanduslikke, sotsiaalseid ja kultuurilisi vajadusi rahuldava mitmekülgse metsakasutuse võimaluse.

Lõikega 3 seatakse põhimõtte, et seaduse eesmärkide täitmiseks oleks tagatud majandusmetsade osakaal 70% metsamaast.

70% põhimõtte metsaseaduses sätestamise eesmärk on luua selgus ja anda kindlus huvirühmadele, st et kinnitatakse ühtlasi üle, et metsaseadusega seatud kohustused ja piirangud tagavad ökosüsteemi kaitse ja kestva majandamise. Täpselt nii nagu seadus seda ette näeb. Euroopa Liidu toimimise lepingus ei viidata ühisele liidu metsapoliitikale ning seetõttu kuulub see liikmesriikide enda pädevusse. Euroopa Liidu õigusest ei tulene ka nõuet, mis keelaks majandusmetsa osakaalu määramise riigisiseses õiguses. Mõistagi tuleb arvestada erinevates ELi õigusaktides sätestatud nõuetega, mis ühel või teisel viisil metsa majandamist või metsast saadava puidu turustamist jms, võivad mõjutada (nt EL raadamisvabade toodete määrus (EL) 2023/1115, taastuvenergia direktiivid (EL) 2018/2001 (RED II ja (EL) 2023/2413 (RED III)). Samuti tuleb endiselt teatud eelduste olemasolul loodusobjekte kaitse alla võtta, täites nii nõukogu direktiivis 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta kui ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta sätestatud nõudeid.

Majandusmetsa 70% fikseerimine on seatud eesmärgina, mida ei hakata iga päev hindama. Eesmärk on seada selguse ja kindluse hindamiseks sihttase, mida kord aastas üle vaadatakse.

Lõikega 4 antakse õigus Vabariigi Valitsusele kehtestada määrusega majandusmetsade hulka mittekuuluvate alade loetelu ja protsendi arvutamise metoodika.

Praegu on kavas protsendi jälgimiseks kasutada statistilise metsainventuuriga (edaspidi *SMI*; ingl *National Forest Inventory*, NFI) saadud andmete ja statistiliste meetodite alusel koostatud metsaressursi üldistatud hinnangut kogu Eesti kohta. Metsaseaduse § 9¹ lõike 2 kohaselt on SMI põhieesmärk koostada statistilisi ülevaateid Eesti metsavarude olemist, seisundist ja kasutamisest ning maakasutusest ja selle muutusest.

SMI kategooriate jaotuse vaatab Keskkonnaagentuur igal aastal üle, võtab arvesse muutusi seadusloomes (muutused definitsioonides, kaitsekategooriates, sisulistes piirangutes jne) ja teeb vajaduse korral parandusi. See tähendab, et SMI iga-aastane hinnang on sisuline ning sobib seetõttu seatud eesmärgi – metsanduses toimuvate muutuste jälgimiseks.

2024. a SMI² järgi on majandusmetsade pindala 1,65 mln ha, mis moodustab kogu metsamaa pindalast 70,2% (suhteline viga + -1,7%). Kuna SMI on valikuuring, kaasneb statistilisel uuringul proovitükkide karakteristikute alusel tehtud üldkogumi mingi tunnuse hinnanguga alati tõenäosuslikust valikust tulenev viga. Seega arvestatakse protsendi hulka ka SMI raames esitatud statistiline viga.

Paralleelselt on välja töötamisel Keskkonnaagentuuri tellitud kaugseire vahend, nn metsamask, mille eesmärk on parandada Eesti topograafia andmekogu (ETAK) täpsust, seejuures anda metsamaa pindala FAO ja Eesti metsaseaduse definitsiooni alusel. See võimaldab EELISes olevaid looduskaitse kaardikihte võrdluste tegemiseks edukamalt kasutada. Metsamaski valmimisel võetakse see aluseks metsamaa pindala määramisel.

Arvestades, et maakasutuses toimuvad pidevad muutused (piirangute seadmine ja piirangute alt välja arvamine), on ka 70% majandusmetsa paiknemine pidevas muutumises. Seetõttu ei ole reaajas arvestuse pidamine põhjendatud ja 70% eesmärki seisu hinnatakse kord aastas uuendatud andmete alusel.

Majandusmetsade hulka ei kuulu järgmised alad:

1) reservaadid ja sihtkaitsevööndid (sh loodusreservaat; looduslik ja hooldatav SKV; kavandatav loodusreservaat, looduslik SKV ja hooldatav SKV);

² [Workbook: SMI](#).

- 2) piiranguvööndid (sh kohaliku objekti, kaitsealade ja kavandatavad PV-d);
- 3) püsielupaiga SKV (püsielupaiga SKV ja kavandatav püsielupaiga SKV);
- 4) püsielupaiga piiranguvöönd (püsielupaiga PV ja kavandatav püsielupaiga PV);
- 5) hoiualad (hoiuala ja kavandatav hoiuala);
- 6) veekaitsemetsad (ranna piiranguvöönd ja korduv üleujutusala);
- 7) vääriselupaigad (VEP eramaal lepinguga, VEP riigimetsas);
- 8) RMK Natura metsaelupaigad (Natura metsaelupaik RMK hallataval maal (PV, PEP PV ja hoiualadel));
- 9) alad muul põhjusel (I ja II kategooria loomad, seemed, taimed; üksikobjekti kaitsetsoon; kavandatava üksikobjekti kaitsetsoon, kavandatavad kaitstavad alad).

Looduskaitseaduse §-s 13 sätestatud kaitse alla võtmise korral hindab Keskkonnaamet mõju majandusmetsa olemile. Selleks teeb Keskkonnaamet valdkonna eest vastutavale ministrile ettepaneku alade kaitse alt välja arvamiseks ja kaitse-eeskirjade muutmiseks, lähtudes § 13 lõigetes 1 ja 2 seatud põhimõtetest, liikide ja elupaikade seisundi seirest ja asjakohaste uurimuste tulemustest ning arvestades looduskaitseaduse § 1 lõikes 1 sätestatud eesmärki.

Punktiga 4 täpsustatakse § 3 lõikes 1 metsa definitsiooni. Mets on terviklik ökosüsteem, mille lahutamatud osad on ka teised liigirühmad (bakterid, seemed jm), mitte ainult loomastik ja taimestik. Seetõttu on asjakohane kasutada nende asemel mõistet „elustik“, mis sisaldab laiemalt metsadega seotud ja neile iseloomulikke elustikurühmasid ja liike.

Punktiga 5 täpsustatakse § 3 lõikes 4 istandiku määratlust, jättes välja senised tingimused, mis käsitlesid istandikes puude ja põõsaste regulaarset ja ühevanuselisena majandamist. Praegune määratlus ei ole ennast õigustanud, kuna erinevad puuliigid uuenevad sageli istandikes ka looduslikult, mistõttu ei saa istandike puhul rääkida puude/põõsaste regulaarsest paiknemisest või ühevanuselisest majandamisest. Näiteks hübriidhaavikud paljunevad hästi juurevõsudest, kased aga seemnetest. Muudatus võimaldab istandikke rajada ja hooldada sihipäraselt, näiteks puidu mahu, kvaliteedi või eriliste omadustega toodangu saamiseks, ilma et neile tulevikus kehtiksid metsaseaduse piirangud.

Mõiste „intensiivne kasvatamine“ viitab istandike rajamisele ja majandamisele peamiselt puidutootmise eesmärgil. Selle saavutamiseks hooldatakse istandikke õigeaegsete ning puistu kvaliteeti ja jämeduskasvu parandavate harvendusraiate ja muude võtetega.

Edaspidi loetakse istandikeks ainult need alad, mis on kantud metsaregistrisse. Metsaregistris registreeritud istandike kohta kehtestatakse metsaseaduses sätestatust erinevad majandamisnõuded.

Muudatus on vajalik, kuna praeguse korra kohaselt muutub mittemetsamaale rajatud istandik metsamaaks, kui seal kasvab puittaimestik, mis vastab metsaseaduse § 3 lõike 2 punktile 2. Kehtiva metsaseaduse (§ 3 lg-te 3 ja 4) järgi puudub võimalus, et alasid käsitletakс kuni raieni istandikena. Praegu kaardistatakse istandikena rajatud alad puude kasvades keskkonnaministri 20.12.2013. a määruse nr 76 „Topograafiliste andmete hõive kord ja üldist tähtsust omavad topograafilised nähtused“ § 27 lõike 4 ja § 29 lõike 2 punkti 1 alusel Eesti topograafia andmekogus (ETAK) metsana ning kantakse metsamaa kõlvikuna maakatastri kõlvikukaardile. ETAK andmeid uuendatakse aeropildistamise ja aerolaserskannimise (ALS) alusel (laiatarbe sõnakasutuses *lidarandmed*) automaatkandena maakatastris (minu.kataster.ee). ETAK-l puudub menetluskeskkond ning praegune andmehõivemetoodika ei võimalda lidarandmete põhjal eristada istandikualasid metsast.

Muudatuse põhjal on vaja täiendada keskkonnaministri 28.08.2017. a määruse nr 32 „Metsaressursi arvestuse riikliku registri põhimäärus“ (edaspidi määrus nr 32) 2., 3. ja 6. peatükki. Istandike reguleerimise on ministeerium näinud juba eraldi ette „Metsanduse arengukavas aastani 2035“ ja selle eesmärk on luua õigusraamistik istandike ja lühikese raieringiga puistute kasvatamise reguleerimiseks.

Punktiga 6 täiendatakse seadust §-ga 3¹ (istandiku rajamine ja majandamine).

Lõikes 1 määratakse, milliseid alasid saab kanda metsaregistrisse istandikuna. Istandike rajamine ja hooldus on võrreldes muu metsamaa kasutusega erinev, mistõttu on sätestatud tingimused alale, mida saab metsaregistrisse kanda istandikuna. Toidujulgeoleku tagamiseks ei ole lubatud istandikke rajada aktiivses kasutuses olevale põllumaale, mistõttu on määratud tingimus, et maa-ala kohta ei ole viimase viie aasta jooksul makstud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse alusel toetust (lg 1 p 1).

Poollooduslikele kooslustele ehk pärandniitudele ei ole istandikke lubatud rajada, sest nende koosluste soodsa seisundi saavutamiseks on vaja praeguseni säilinud alasid hoida avatuna ning soosida elurikkust edendavat majandamist (lg 1 p 2). Samuti ei või istandikke rajada Eesti looduse infosüsteemi kantud I ja II kategooria kaitsealuste liikide leiukohtadesse (lg 1 p 2) ning välistatakse maa-ala, mis on loodusobjektina kaitse alla võetud, kuna eesmärk on säilitada nende alade ökosüsteeme ja maastikke (lg 1 p 3).

Istandikud ning nende rajamiseks ja hoolduseks vajalikud tegevused võivad mõjutada veerežiimi ja muldade seisundit soomuldade puhul. Seetõttu on eelnõu kohaselt piiratud istandike rajamine mittemetsamaal soomuldadele (turvasmullad, lammimullad) ja rannikumuldadele (lg 1 p 4). Väheste teadmiste tõttu istandike pikemaajalisest keskkonnamõjust nii istandiku alale kui ka ümbritsevale maastikule ei ole võimalik neid rajada ka ammendatud turbakarjääridesse.

Istandikku ei saa rajada ka maa-alale, mis on väärtuslik põllumajandusmaa või väärtuslik maastik (lg 1 p 5). Eesti toidu varustuskindluse tagamisel on oluline tagada võimalikult suures ulatuses suure viljelusväärtusega põllumajandusmaa ehk väärtusliku põllumajandusmaa säilimine põllumajanduslikuks tegevuseks. Väärtusliku põllumajandusmaa ning väärtusliku maastiku puhul on tegemist maakonnaplaneeringus märgitud aladega. Planeerimiseseaduse § 75 lõike 1 punktis 14 sätestatu kohaselt määratakse väärtuslikud põllumajandusmaad ja seatakse nende kaitse- ja kasutustingimused üldplaneeringuga. Üldplaneeringu koostamise alus on omakorda maakonnaplaneering. See tähendab, et istandikke ei tohi rajada üldplaneeringuga määratud väärtuslikele põllumajandusmaadele. Kui üldplaneering on koostamisel ehk seda ei ole kehtestatud, tuleb väärtuslike põllumajandusmaade määratlemisel järgida maakonnaplaneeringus kehtestatud.

Väärtuslikud püsirohumaad (lg 1 p 6) on suure loodusväärtusega alad, kus on kujunemas looduslik taimestik ja tagatud tingimused suurema liigirikkuse kujunemiseks. Seetõttu on seatud tingimuseks, et istandiku saab rajada maa-alale, mida ei ole (inventuuri kohaselt) loetud väärtuslikuks püsirohumaaks.

Väärtuslikele püsirohumaadele on iseloomulik pikemaajalisem põllumajandusliku uuendamise puudumine ning seetõttu taastub looduslik niidutaimestik, mis tuvastatakse indikaatorliikide abil. Looduslikud niidud, pikaajalised püsirohumaad ja pärandniidud on põllumajandusmaastikus elurikkuse allikad ehk tuumalad, mis pakuvad toitumis-, paljunemis-, pesitsus-, elu-, talvitumis- ja varjupaiku väga paljudele liikidele. Nendelt aladelt saavad kasulikud organismid (tolmeldavad ja tõrjuvad looduslikult kahjureid) levida edasi agro-ökosüsteemidesse. Niidualasid on võrreldes teiste ökosüsteemidega Eesti maastikes väga vähe

säilinud, seetõttu ei tohiks neil lasta võsastuda, teha neile istandikke või neid metsastada. Väärtuslikel püsirohumaadel tuleks soosida ekstensiivset karjatamist või niitmist.

Alustatud on väärtuslike püsirohumaade inventuuridega. Väärtuslike püsirohumaade inventeerimise meetoodika on välja töötatud Tartu ülikoolis Life IP projekti „Loodusrikas Eesti“ käigus. Inventeerija peab selle meetoodika järgi täitma väärtuslike püsirohumaade inventeerimise ankeedi ja andma iga põllu kohta hinnangu, kas tegemist on (või ei ole) väärtusliku püsirohumaaga. Aastatel 2024–2027 teeb väärtuslike püsirohumaade inventuure Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumiga sõlmitud lepingu alusel Pärandkoosluste Kaitse Ühing (edaspidi PKÜ). Inventeeritud ja väärtuslikeks tunnistatud alad kantakse Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ametis väärtuslike püsirohumaade kaardikihile.

Inventuuri võib teha ka eksperthinnangu alusel (lg 3), kui ala ei ole veel inventeeritud ja väärtuslikuks püsirohumaaks tunnistatud. Täpsemad nõuded kehtestatakse määrusega. See tagab, et kõik maaomanikud, kes soovivad maid hinnata, saaksid seda teha, ning maa-alad hinnatakse ühtse meetoodikaga. Maa-alade hindaja ei oleks ainult PKÜ, kaasata saaks ka teisi eksperte, samuti saaks jätkata maa-alade hindamisega, kui eespool nimetatud lepingu alusel tehtav inventuur lõpeb.

Määrusega kehtestatakse maa-alade hindamise meetoodika ja nõuded eksperdile. Meetoodika aluseks on Tartu Ülikoolis Life IP projekti „Loodusrikas Eesti“ käigus väljatöötatud meetoodika, mida on täiendatud senisele inventeerimispraktikale tuginedes.

Kuna paljude omanike maal võivad paikneda maaparandussüsteemid, siis ei tohi kavandatav istandik kahjusta ka drenaaži ning peab säilima maaparandussüsteemi nõuetekohane toimimine (lg 1 p 7). Kui isik soovib istandiku rajada drenaaži maa-alale, mis ei ole punkti 7 alusel määratud istandikuks sobivaks maa-alaks, võib istanduse rajada siis, kui maa-ala istandiku rajamiseks sobivuse on kooskõlastanud Maa- ja Ruumiamet (lg 2).

Lõikega 3 antakse isikule võimalus tellida eksperdilt maa-ala istandiku rajamiseks sobivuse hindamise hindamine olukorras, kus maa-alal puuduvad või on muutunud lõikes 1 sätestatud tunnused. Eksperthinnangu andmise täpsemad nõuded kehtestatakse määrusega. Ekspertidena saab kasutada valdkonnas tegutsevaid konsulente või riigiasutuste sellel alal pädevaid spetsialiste. Erasektoris tegutsevate ekspertide hinnangu kulu tuleb kanda isikul, kes eksperthinnangu tellib.

Lõikes 4 täpsustatakse, et istandiku rajamisel ja majandamisel ei rakendata metsaseaduses ja metsa majandamise eeskirjas sätestatud nõudeid metsa majandamisele (küpsusvanused ja rinnasdiameetrid, uuendamine kohustus jms). Lisaks ei võimalda metsaseaduse ja metsa majandamise eeskirja nõuete rakendamine istandikke sihtotstarbeliselt majandada. Seega ei ole metsaseaduse piirangute rakendamine istandiku olemuse ja seal valitsevate tingimuste (vähene puuliikide variatsioon, mulla suurem toitainete sisaldus võrreldes metsamaaga jms) tõttu põhjendatud ega sobiv.

Istandikes rakendatakse spetsiaalseid tehnoloogiaid (raievõtteid) kogu puistu eluea vältel, et saavutada nendes kiirem jämeduskasv. Maksimaalse toodangu saavutamiseks valitakse puuliigi põhjal optimaalne istutustihedus. Vajaduse korral kasutatakse puuliigi ja kasvukoha mullaliigi järgi puutuhka või orgaanilisi ja mineraalväetisi arvestusega, et keskkonnaohutuse tagamiseks kasutatav kogus kindlal kasvukohal ei ületa väetamist käsitlevates õigusaktides esitatud väärtuseid ning norme. Samuti võib istandike hooldamine vajada teistsugust lähenemist, kui on metsaseadusega reguleeritud tavametsade majandamine. Näiteks puidu maksimaalselt efektiivseks kasvuks vajalike valgustingimuste saavutamiseks on üldjuhul vaja teha

harvendusraiet selliselt, et puistu esimese rinde rinnaspindala jääb väiksemaks metsaseaduse alusel kehtestatud alammäärast (§ 31 lg 2). Istandike majandamise täpsemad nõuded kehtestatakse määruisega.

Lõike 5 kohaselt täpsustatakse, et kui istandik rajatakse rohevõrgustiku koridori või tuumikalale, tuleb tagada rohevõrgustiku toimimine. See tähendab, et selle rajamise käigus ei tohi takistada ulukite ja teiste loomade liikumist. Näiteks ei tohi istandik olla täielikult kogu koridori ulatuses aiaga piiratud.

Keskkonnaagentuuri koostatud analüüsi kohaselt asub asendusmetsastamise aladest rohevõrgustiku koostisosal rohekoridore või tuumikalasid 1-2%. Seetõttu on oluline sätestada kohustus, et istandiku rajades oleks tagatud rohevõrgustiku toimimine.

Lõikes 6 sätestatud volitusnorm näeb ette istandike rajamise, kasvatamise ja majandamise kohta eraldi nõuete kehtestamise.

Punktiga 1 antakse valdkonna eest vastutavale ministrile õigus määrata istandikeks sobivad alad. Sobivate alade kohta luuakse metsaregistri juurde eraldi kaardikiht, milles on arvestatud juba seaduses sätestatud piirangutega. Seda tehakse, et maaomanikel oleks lihtsam aru saada, kas tema omandis olevale maa alale saaks istandiku rajada. Kaardikihi loomisel kasutatakse PRIA põllumassiivide, Põllumajandus- ja toiduameti kaardirakendust maaparandussüsteemide alade kohta, planeeringute kaardikihte (vääruslik põllumaa, vääruslik maastik), Teadmuskeskuse kaardikihti, et välistada väärtuslikud püsirohumaad, ning Keskkonnaagentuuri EELISE kaardikihti kaitsealuste alade ja kaitsealuste liikide kohta.

Määruses sätestatakse ka konkreetsed nõuded ja juhised istandike kohta: kasutada lubatud puuliigid ja kultiveerimismaterjali algmaterjali päritolupiirkonnad ning istandike majandamise viisid nii istandike rajamise, väetamise, hooldamise kui ka raie kohta. Lisaks võib istandiku hooldamine tähendada ka kahjurite ja haiguste tõrjet ning keskkonnanõuete järgimist. Määruses sätestatakse ka istandiku metsaregistris registreerimise tingimused ja kord.

Huvirühmad on teinud ettepaneku mõningal määral lubada istandikes väetiste kasutamist. Eesti Maaülikool, tuginedes oma teadustöödele, leiab, et mineraalväetiste kasutamine istandiku rajamisel aitab puud kiiremini välja rohukonkurentsist. See aitaks vähendada istutamise stressi ning tagaks ökosüsteemi positiivse süsinikubilansi kiiremini. Samuti ollakse seisukohal, et iga-aastane väetamine ei ole majanduslikult tasuv ning hakkab vähendama ka puidu kvaliteeti. Seetõttu piisab ülikooli hinnangul ühest korrast, mida tehtaks teisel aastal pärast istutamist. Vahetult istutamisel ei ole mõtet mineraalväetisi kasutada, sest puudel on pungad kinni. Täpsemad nõuded on kavas sätestada määruis, tuginedes uuringute tulemustele.

Istandiku omanikul peab olema õigus otsustada istandiku lõpetamise üle. Pärast istandiku lõppraiet peab saama maaomanik valida, kas rajada uus istandik või võtta maa kasutusele muul otstarbel. Istandik on kavandatud intensiivse majandamise eesmärgil ning seda hoitakse kogu majandustsükli vältel istandikuna. Istandiku struktuur, puuliikide koosseis ja majandamisviisid erinevad loodusemetsast. Kuna istandik ei muutu aja jooksul loodusemetsaks, ei hakka sellele ka tulevikus kohalduma metsaseaduses metsamaale ette nähtud piirangud. Istandiku staatust saab muuta ainult maaomaniku algatusel, muutes kas maa kasutusotstarvet või registrist väljaarvamise teel.

Eesti Maaülikool on teinud uuringuid istandike kasvukiiruse ja produktsiooni, mullaviljakuse, elurikkuse, kahjustajate jm kohta. Uuringud leiab Eesti Maaülikooli [kodulehelt](#).

Punktidega 7 ja 8 muudetakse § 4 lõikes 1 seaduse kohaldamise sätet punktiga 3 kavandatud muudatuste järgi, millega täpsustatakse metsa mõistet, ja istandikega seotud sätteid (vt p-d 5 ja 6). Punkti 7 muudatus jõustub üldises korras punkti 8 jõustumisaeg on 1. jaanuar 2027.

Punkti 9 muudatuse kohaselt jääb edaspidi riigi ülesandeks metsanduses muu hulgas metsanduse suunamine, mida on kavas ellu viia metsanduspoliitika aluste uuendamise kaudu. Muudatus on seotud punktis 11 kavandatud muudatusega, millega tunnistatakse kehtetuks §-s 7 sätestatud valdkonna arengukava koostamise sätted.

Punktiga 10 lisatakse § 6 lõikesse 1 punkt 8, täiendades metsanduses riigi ülesannete loetelu, kuna kliimamuutuste leevendamisel kasvab nii metsanduse tähtsus kui ka vajadus tagada metsade kohanemine muutustega.

Punktiga 11 tehakse tehniline muudatus. Kehtiva metsaseaduse kohaselt võib Kliimaministeerium volitada metsaseaduses sätestatud erametsanduse toetuste haldamise ülesande erametsanduse arendamiseks ja toetamiseks moodustatud sihtasutusele. Varem mõeldi selle sihtasutuse all Erametsakeskust, kuid nüüdseks on see liidetud Keskkonnainvesteeringute Keskusega (edaspidi *KIK*). Kuna KIK-il on ka muid ülesandeid lisaks erametsanduse arendamise ja toetamise, siis on sõnastust korrigeeritud ning sõna „moodustatud“ on asendatud lauseosaga „erametsanduse arendamise ja toetamisega tegeleva sihtasutusega“.

Punktiga 12 tunnistatakse kehtetuks metsaseaduse § 7, milles on sätestatud kohustus koostada metsanduse arengukava kümneks aastaks. Arvestades metsanduse pikka vaadet, on kümneaastane arengukava valdkonnale liialt lühike perspektiiv, mistõttu on mõistlik loobuda sellisest kohustusest. Samuti on metsanduse arengukava koostamise kohustuse puhul tegemist erandiga riiklike strateegiliste dokumentide koostamise põhimõtetest ning selleks, et ühtlustada riigi planeerimisprotsessi, on mõistlik loobuda vaid ühele valdkonnale keskenduva arengukava koostamisest. Selleks, et riiklikul tasandil otsustada kestliku metsamajanduse põhimõtted ja valdkonna pikk vaade, uuendatakse 11.06.1997 aastal Riigikogus vastu võetud Eesti metsapoliitika põhimõtteid, sealhulgas saab kaaluda sihi seadmist majandusmetsade tagavara säilitamisele tulevikus.

Punktiga 13 täiendatakse § 9 lõikes 1 metsaregistris peetavate alade nimekirja. Edaspidi kantakse metsaregistrisse lisaks metsa kohta käivatele andmetele ka istandike asukohta, puuliigi ning pindala info. Muudatus jõustub 1.01.2027.

Punktiga 14 täiendatakse § 10 lõiget 9⁴, andes KIK-ile õiguse toetuse saajalt nõuda viivist, kui toetuse saaja ei ole tagastanud toetussummat tähtjaks. Viivise kehtestamise eesmärk on ühtlustada riigis toetuse andmise sätteid ning tagada raha otstarbekas kasutamine. Riigikohus on kohtuasjas 5-23-2 leidnud (vt p 64), et toetuse tagasinõue on eripärane avalik-õiguslik kohustus, millele laienevad seda eripära arvestavad nõuded. Tegemist on alusetult saadud soodustuse tagastamisega. Kuivõrd toetuste andmise ja kasutamise üksikasjad on suures ulatuses määratud kindlaks seadusandja volitusnormide alusel antud määrustega, on asjakohane, et ka toetuste tagasinõudmise üksikasjad reguleeritakse määruse tasandil. Samas tuleb nii viivise kui ka intressi maksmise kohustust pidada avalik-õiguslikuks rahaliseks kohustuseks, mida saab põhiseaduse § 113 alusel kehtestada vaid seadusega.

Punktiga 15 täiendatakse metsaseaduse 2. peatükki §-ga 10¹, millega reguleeritakse metsandusala õppetöö ning teadus- ja arendustegevuse tegemist juhul, kui on põhjendatud vajadus kalduda kõrvale metsaseaduses sätestatust. Teadus- ja arendustegevust saab teha teadus- ja arendusasutus teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse tähenduses või kutseõpet korraldav asutus kutseõppeasutuse seaduse tähenduses. Kui katsetada on vaja mitmesuguseid metsamajanduslikke või muid võtteid, mis erinevad metsaseaduses metsa majandamise kohta sätestatud tingimustest, tuleb uuritava ala kohta esitada Keskkonnaametile taotlus erandi rakendamiseks. Taotlus sisaldab töö eesmärgi kirjeldust, erandite rakendamise

põhjendust, planeeritavate tegevuste kirjeldust ja metoodikat, tegevuste algusaega ja orienteeruvat lõpptähtaega, samuti uuritavate alade asukohta või õppetöö kohta. Muid erandeid metsa majandamiseks õppe- ning teadus- ja arendustegevuse eesmärgil on võimalik seada ka metsa majandamise eeskirjaga. Samuti on eeskirjas võimalik täpsustada erandite taotlemise korda. Muudatus annab võimaluse ka erasektoril valdkonna arendamise eesmärgil lihtsamalt investeringuid teha, mis on üks riigi eesmäärke „Eesti 2035“³ kohaselt.

Põhjendatud juhul on Keskkonnaametil õigus taotluses kirjeldatud tegevusteks loa andmisest keelduda. Keeldumise aluseks võib olla eelkõige olukord, kus taotlusest ei selgu töö tegemise eesmärk, erandite rakendamise vajalikkus, meetodid ei ole piisavalt põhjendatud või on põhjendatud kahtlus, et taotluses kirjeldatud tegevused võivad ohustada looduskeskkonda, sealhulgas elurikkust, veerežiimi või pinnase seisundit. Lisaks võib keeldumise aluseks olla puudulik dokumentatsioon, esitatud andmete ebakõla või risk, et kavandatud tegevused ei vasta keskkonnahoiu põhimõtetele.

Punktiga 16 muudetakse § 11 lõikes 4¹ metsakorralduse põhimõtet. Edaspidi on võimalik esitada metsa inventeerimisandmeid ka eraldise kaupa, mitte kogu katastri või majandamisüksuse kaupa.

Eraldis on üksus, mida majandatakse ühtse tervikuna. Seni on eraldisepõhist metsakorraldust kasutanud RMK. Õigusselguse huvides peab see võimalus laienema ka erasektorile. Loobudes metsa inventeerimisest katastri- või majandusüksuse kaupa, on metsaomanikel võimalik järjepidevalt oma metsa andmeid uuendada ning vähendada samas metsakorraldusega seotud kulusi. Keskkonnaametil võib eraldisepõhisele inventeerimisele üleminek koormust vähendada, eriti metsauuenduseksperitiiside välitööde arvelt. Järelevalvet on samuti võimalik efektiivsemaks muuta, sest info raiutud metsaeraldiste kohta jõuab metsaregistrisse kiiremini kui uued inventeerimisandmed praeguse korra järgi.

Ligikaudu 23% erametsade inventeerimisandmetest on vanemad kui kümme aastat ning inventeerimisandmeteta katastriüksusi on ligikaudu 11%. Selle on tinginud asjaolu, et metsakorraldus on kohustuslik eeldus ja teatud tingimustel (MS § 11 lg 4²) ainult metsade majandamiseks, mistõttu ei saa nõuda metsaomanikelt, et nad oma katastriüksustele inventeerimise telliksid. Kehtiva korra kohaselt ei uuendata erametsa andmeid metsaregistris pärast raieid või muid tehtud töid (nt istutamine, valgustusraie), mistõttu on metsaregistri andmestik küllaltki staatiline. Et metsaregistri andmed oleksid ajakohasemad, luuakse võimalus esitada uued inventeerimisandmed eraldise põhjal.

Üleriigilise metsastatistika puhuks inventeeritakse metsa statistilise valikmeetodiga ning sellega on tagatud ülevaade metsaressursist tervikuna. Samas sättes on sätestatud inventeerimisandmete kehtivus, et see oleks kooskõlas tegelikkusega. Tegemist on tehnilise muudatusega, mis on seotud erinevate planeeringutega (taristu, riigikaitse jms), mille käigus muudetakse maa (metsamaa) sihtotstarvet ja mitte alati kogu metsaeraldise ulatuses. Seetõttu on tarvis lubada ärälõigete puhul kanda registrisse inventeerimisandmeid, mis on vanemad kui üks aasta, kui muudetakse ainult kaardiandmeid. Samas on see seotud ka eraldisepõhisele metsakorraldusele üleminekuga, sest raiepiirid võivad erineda esialgu määratud eraldise piiridest (nt ei raiuta kogu eraldist).

Oluline on aga otsustada ruumiandmete muutmisel pindala muutuse maksimaalne piir, sest metsas ei ole ühegi eraldise kogu pind ühesugune ning ärälõige võib moonutada alles jääva eraldise kirjeldust. Eraldise pindala muutmisel on määraks valitud 20% seetõttu, et üldjuhul on

³ https://valitsus.ee/sites/default/files/documents/2021-06/Eesti%202035_PUHTAND%20%C3%9CLDOSA_210512_1.pdf.

metsa korraldamise juhendi järgi lubatud veapiirid 10% ning kontrollsüsteemi arendada on lihtsam, kui arvutada eraldise piiripunktide asukoha erinevust.

Uus lähenemine hoiab kokku riigi kulusid, kuna ei ole vaja muuta andmeid metsa olemi kohta, vaid ainult eraldise pindala/kuju ja seetõttu ei tule Keskkonnaagentuuril teha välitöid, et kontrollida eraldise kirjelduse vastavust looduses. Seepärast on tarvis täpsustada ka inventeerimisandmete kehtivuse algusaega, et ei saaks samu, esialgsete välitöödega kogutud andmeid lõputult esitada.

Praegu kehtivad inventeerimisandmed kümme aastat alates registrisse kandmisest, kuid planeeritava muudatuse järgi hakkab kümneaastane ajaarvestus inventeerimisandmete välitööde tegemise kuupäevast. Ehk olukorras, kus uuesti inventeeritud eraldis muudab kõrval olevate eraldise piire (pindala on muutunud kuni 20%), ei ole vaja kõrval olevat eraldist uuesti inventeerida. Neile jäävad kehtima välitööde andmed, mis on kogutud viimase inventeerimisega.

Punktiga 17 täiendatakse sätet (§ 11 lõige 4¹) kaugseire võimalusega. Kaugseiret saab võimaliku abivahendina kasutada, kuid mitte eraldiseisva takseerimismeetodina. See on tingitud sellest, et käesoleval hetkel ei ole kaugseire metoodikat, mis annaks sama kvaliteetsed andmed nagu takseerimine.

Kontrollimisel hinnatakse esitatud andmete õigsust, mitte seda, milliste vahenditega tulemus on saadud. Kui andmete kontrollimisel selgub, et lubatud veapiire ei ole ületatud, siis ei ole vahet, kuidas tulemus on saadud.

Kehtiv metsaseadus nimetab kaks võimalikku metoodikat metsa inventeerimiseks – ülepinnaline takseerimine ja statistiline valikmeetod. Mõlemad metoodikad on kirjeldatud õigusaktides. Lisades täienduse kaugseire kohta metsaseaduse § 11 lõikesse 4¹, tähendab see seda, et tekib kolmas eraldi inventeerimise meetod, mida on vaja kirjeldada ka metsa korraldamise juhendis. Seda põhjusel, et volitusnorm näeb ette, et metsa korraldamise juhendis sätestatakse muu hulgas ka metsa inventeerimise metoodika. Kuna praegu ei ole kaugseire metoodika, sisu ja kirjeldus teada, samuti see, mis ajal seda on võimalik sätestada, siis on mõistlik sätestada seaduses sätte jõustumise aeg aastaks 2028. See annab võimaluse selle aja jooksul välja töötada vajalik metoodika ning see kirjeldada metsa korraldamise juhendis.

Punktidega 18 ja 19 täpsustatakse metsakorraldaja tunnistuse kehtetuks tunnistamise sätteid. Kuna metsaseaduse muudatustega antakse võimalus inventeerida metsa eraldise kaupa, mitte ilmtingimata katastriüksuse kaupa, siis muutuks praeguse sõnastuse järgi nii metsakorraldajate kui ka metsakorraldusettevõtete rikkumiste üle arvestuse pidamine ülimalt keeruliseks.

Kehtiva seaduse kohaselt on lubatud metsakorraldajal eksida alla 20% juhtudest. Edaspidi oleks eksimuse piir rikkumine vähemalt kolmel (tegevusloa puhul vähemalt kuuel) metsaregistrisse kandmiseks esitatud metsaeraldisel, mis ületab metsa korraldamise juhendiga metsakorraldustööde täpsuse kohta seatud veapiire vähemalt kaks korda.

Seetõttu on edaspidi vaja panna rohkem rõhku metsakorraldustööde kvaliteedile.

Punktiga 20 täiendatakse § 25 lõiget 2 punktidega 4 ja 5. Punktis 4 sätestatakse, et püsimetsana majandamisel ei ole metsauuendusvõtete rakendamine kohustuslik, kuna eesmärk on lasta metsal kujuneda võimalikult looduslähedaselt. Samas, et oleks tagatud ka metsa uuenedamine, on metsaomanikul endiselt võimalus kasutada erinevaid uuendamisevõtteid, kui ta seda soovib.

Punkti 5 kohaselt ei ole kohustuslik rakendada metsauuendamise võtteid Eesti looduse infosüsteemi kantud poollooduslikel koosluste esinemisaladel. Kui metsamaal taastatakse poollooduslik kooslus, näiteks puisniit, siis metsa uuendamise kohustuse nõue läheb vastuollu poollooduslikele kooslustele omase struktuuri ja toimimise nõuetega.

Punktidega 21–23 muudetakse § 25 lõikeid 4 ja 8. Lõiked 5–7 tunnistatakse kehtetuks bürokraatia vähendamise eesmärgil.

Metsaseaduse sätete eesmärk on üldistatult tagada hukkunud ning raiutud metsaosade uuenemine uue metsapõlvkonnaga. Praegu kohustab seadus ka metsa uuendamise võtete rakendamise ning ka metsa uuenemise tähtaegselt tegemata jätmisel tähtaega pikendama. Muudatusega kaotatakse see kohustus ära.

Metsaseaduse § 24 lõike 3 kohaselt on metsaomanik endiselt kohustatud rakendama seaduses nimetatud metsa uuendamise võtteid ulatuses, mis hiljemalt viis aastat ning loo, siirdesoo, madal soo, raba, osja, tarna ja lodu metsakasvukohatüüpides kümme aastat pärast raiet või metsa hukkumist tagab uuenenud metsa.

Samuti on seaduses olemas metsaomanikule ettekirjutuse tegemise võimalus, kui ala pole uuenenud.

Punktiga 24 jäetakse § 28 lõike 4 punktis 4 alles vaid sõna „trassiraie“ ning trassiraiele seatud tingimused sätestatakse §-s 31¹ (vt p 33).

Punktiga 25 lisatakse § 28 lõike 4 punktis 6 sätestatud dokumentide loetellu elupaiga tegevuskava, mille alusel on lubatud teha kujundusraiet.

Dokumentide loetelu laiendatakse, et vältida juba ühes dokumendis määratud elupaiga ulatuse ja taastamise ning majandamistingimuste korduvat määramist teises dokumendis. Näiteks, kui elupaiga tegevuskava kaudu on määratud kaitstaval loodusobjektil elupaiga ulatus ning tingimused, siis edaspidi ei ole vaja sellele alale teha kaitstava ala kaitsekorralduskava. Kehtiva sätte alusel on vaja igale hoiualale koostada alapõhine kaitsekorralduskava, kuigi sisuline vajadus võis olla kaetud ka elupaigapõhise tegevuskavaga. Samuti lisatakse võimalus eemaldada kujundusraiega väljaspool kaitstavaid loodusobjekte Eesti looduse infosüsteemi kantud poollooduslikelt kooslustelt puittaimed elupaiga tegevuskava järgi. Eesmärk on anda maaomanikele võimalus taastada infosüsteemis märgitud poollooduslikke kooslusi ka väljaspool kaitstavaid alasid.

Muudatus on kooskõlas ELi raadamismäärusega (Euroopa Komisjoni juhend määruse rakendamiseks⁴). Poollooduslike koosluste taastamine ei kuulu ELi raadamismääruse järgi raadamise alla. Poollooduslikud kooslused kuuluvad loodusdirektiivi I lisa elupaikade hulka ning nende taastamise ja kaitse kohustus tuleneb rahvusvahelistest looduse ja bioloogilise mitmekesisuse kaitset ja taastamist käsitlevatest konventsioonidest.

Punktiga 26 antakse § 28 lõikes 8 riigimetsa majandajale võimalus püsimeetsana majandamisel lisaks kehtivale seadusele lähtuda ka §-s 43 püsimeetsana majandamisele sätestatud tingimustest. Püsimeetsana majandamise edukaks rakendamiseks ja laiemaks levikuks on asjakohane koguda lisateadmisi ja jagada saadud kogemusi optimaalseimatest püsimeetsandusvõtetest erinevates kasvukohatüüpides ja erinevate keskkonnatingimuste korral. Eesti tingimustes on välja toodud (Hardi Tullus, 2019, MAK juhtkogu ülevaade), et kõige paremad võimalused valikraiete abil püsimeetsana majandamiseks on juba olemasolevates erivanuselistes ja mitmerindelistes metsades, talumetsades ja väikemetsaomanike metsades, teede ja ehitistega liigendatud metsades, kaitse- ja hoiufunktsiooniga metsades, ranniku-männikutes, loo-aladel ja metsastunud puisniitudel ning hall-lepikutes.

Kuna avaliku konsultatsiooni käigus laekus palju ettepanekuid mitte muuta olemasolevaid püsimeetsana majandamise sätteid, liigutakse edasi ettevaatlikumalt ja lisateadmisi kogudes.

⁴ [EUR-Lex - 52024XC06789 - EN - EUR-Lex.](#)

Lisateadmiste kogunemisel on võimalus riigimetsa majandajale metsa majandamise eeskirjas kehtestada erandeid püsimetsana majandamisel.

Punktiga 27 täpsustatakse püsimetsana majandamise definitsiooni. Püsimetsana majandamine eelnõukohase seaduse tähenduses on metsa majandamise viis, millega kujundatakse ja hoitakse struktuurilt, liigiliselt ja vanuseliselt mitmekesisist puistut ning kus raiutud või välja langenud puud asenduvad või asendatakse kasvukohale looduslikult omaste puuliikidega. Puistu uueneb eelistatult loodusliku uuenduse teel, kuid vajaduse korral kombineerides istutust või külvi. Püsimetsana majandamiseks kujundatakse ja hooldatakse metsa valikraiega. Kuna maa-ala on püsivalt kaetud metsaga, on sellel majandamisviisil ökoloogilisi ja keskkonnavalaseid, aga ka sotsiaalseid eeliseid: metsade sidususe hoidmine, stabiilsem mikrokliima, soodsam mõju metsaelustikule, suurem esteetiline atraktiivsus ja sobivus rekreatiivseteks tegevusteks.

Punktiga 28 täiendatakse § 28 lõiget 10. Lõige 10 sätestab, et raie tegemisel harvesteriga peab selle operaatoril olema kutseseaduses ja selle alusel sätestatud korras antud 4. taseme harvesteri-operaatori kutse. Kuna õppetöö käigus on õpilastel (kellel viidatud kutset veel ei ole) vaja õppida harvesteriga töötama, sealhulgas teha metsaseaduse mõttes raiet, on vaja teha ajakohane muudatus ka seaduses.

Punktiga 29 jäetakse § 29 lõikest 1 välja tekstiosa, mis puudutab lageraie tegemise aega, sest metsateatise kehtivus on seaduse jõustumisel 24 kuud metsaregistris registreerimisest alates, mis annab rohkem aega (varem 12 kuud) raie tegemiseks. Ka teiste raiete puhul ei ole eraldi välja toodud perioodi, mis aja jooksul tuleb raied teha, mistõttu ei ole mõistlik seda rakendada ka lageraiete korral.

Punktiga 30 muudetakse säilikpuude jätmise nõudeid, et need oleksid paremas vastavuses teadustööde tulemustega, mis viitavad vajadusele lageraielankidel säilikpuude hulka suurendada, aitaksid kaasa metsamaastike mitmekesisuse tagamisele ning soodustaksid metsaelustikule vajalike tingimuste järjepidevust ja ruumilist katvust. Muudatus on võrreldav juba RMK välja töötatud ja kasutusse võetud meetodiga, kus peamise mõõdikuna kasutatakse säilikpuude arvu ning säilikpuid säilitatakse rohkem rühmadena. Säilikpuud on esimese rinde elusad puud, mis metsa majandamise eeskirja järgi esindavad eri puuliikide esimese rinde suurima diameetriga puid. Eelistatud on kõvalehtpuud, männid ja haavad, samuti eritunnuste, nagu põlemisjälgede, õõnsuste, tuuleluudade või suurte okstega puud (metsa majandamise eeskirja § 13 lg 2).

Säilikpuude jätmise korral on soovituslik need võimaluse korral jätta rühmadena, seejuures jätta parimaks tulemuslikkuseks rühmas alles ka teise rinde puud, kuivanud puud, tüükad ja põõsad. Kuna alusmetsa puhastamine tehakse enne raiet, on oluline, et töö tegijal oleks teada, milline rühm puid jäetakse säilikpuudeks ja kus alusmetsa puhastamine jätta tegemata.

Punktidega 31 ja 32 vähendatakse mitme eraldise piires paikneva lageraielangi maksimumpindala seitsmelt hektarilt viiele. Seni kehtinud langi piirang lubab teatud kasvukohatüübist sõltuvate eranditega teha mitme eraldise piires asuvat lageraiet kuni seitsmel hektaril. Muudatusega vähendatakse maksimaalset lageraielangi pindala viiele hektarile ning jäetakse välja erand kasvukohatüüpidele, kus oli lubatud kuni viie hektari suurused lageraied. Kaotatakse võimalus raiuda suuremaid kui viiehektarisi lanke, isegi kui need jäävad ühe metsaeraldise piiresse.

Muudatus on vajalik, kuna metsandusega seotud rahulolu-uuringud⁵ on välja toonud, et lageraie ning lageraialade suured pindalad on üks probleemkohti. Olulisimad riskitegurid lageraielankide suurenemisel ja koondumisel on tormirisk, uuenemiskriis ja ajutine soostumine liigniiskete muldade puhul. Raiestiku suur pindala ja laius (> 200 m) võimendavad ebasobivaid mikrokliima tingimusi, mis kahjustavad noori puittaimi või takistavad puutaimede teket ja pikendavad ka uuenemisprotsessi. Eriti võimendub see liigniisketes kasvukohtades ning ka väga kuivades kasvukohtades, kus näiteks viimaste aastate põuad on kohati kahjustanud metsauuendust. Eesti hemiboreaalsetes metsades on enamlevinud looduslikeks häiringuteks väikesepinnalised häilud, mida väiksemad lageraielangid võimaldavad metsamajandamisel rohkem jälgendada. Teemale on viidatud ka veel vastu võtmata metsanduse arengukavas, milles on ühe tegevussuunana välja toodud, et metsaraiete ruumilisel planeerimisel välditakse suurte lagedate alade koondumist, et tagada metsaosade suurem sidusus ja metsaliikidele sobivam maastik.

Muudatusel ei ole tagasiulatuvat mõju. See tähendab, et kui seaduse jõustumise ajal on kehtiv metsateatis, mis lubab raiuda mitme eraldisega langil seitse hektarit, siis säilib see õigus kuni loa realiseerimiseni. Muudatus laieneb neile teatistele, mis esitatakse pärast kavandatud muudatuse jõustumist.

Punktiga 33 täiendatakse seadust §-ga 31¹, kus avatakse täpsemalt trassiraie mõiste. Muu hulgas täpsustatakse, millistel juhtudel on trassiraie tegemiseks tarvis lisadokumente. Kehtiva seaduse kohaselt kuulub trassiraie hulka kuni nelja meetri laiuselt kvartali- või piirisihi sisseraie või olemasoleva sihi või teeserva, kraavikalda ja kraaviserva puhastamine puudest, mille keskmine rinnasdiameeter ületab kaheksat sentimeetrit. Muudatusega lisatakse trassiraie hulka ka varem raadatud ala puhastamine puudest või puittaimestikust, sest trassiraie on mingi kindla maa-ala hooldamine, mitte metsakasvatustlik võtte ega ka raadamine.

Kui trassiraie laius ületab nelja meetrit, siis on vaja trassi hooldamiseks või kaitsevööndiga ehitise korral ehitise ja selle kaitsevööndi korrashoiuks esitada Keskkonnaametile õigusaktides sätestatud kehtiv projekt, hoolduskava või muu dokument. Nii on ka võimalik turustada hooldatud aladelt saadavat puitu hõlpsamalt, sest tegemist ei ole raadamisega metsaseaduse tähenduses.

Punktiga 34 muudetakse § 32 lõikes 1 raadamise mõistet selliselt, et oleks üheselt aru saada, et raadamine on maa kasutusotstarbe muutmine, millele võib eelneda ka mõni muu tegevus kui raie. Seetõttu on raadamine iga tegevus (nt kändude juurimine, maa puittaimestikust puhastamine), mis on tehtud eesmärgiga muuta maa kasutusotstarvet ja mille tulemusena ei saa kasutada maad metsana või metsa kasvatamiseks. Raadamise mõiste täpsustamise eesmärk on muu hulgas vältida olukorda, kus lageraiele justkui ei järgne raadamist (ehk et tasu ei pea maksma), kuna puid seal ei kasva ja pole mida raadata kehtiva MS-i tähenduses. Raadamisel on pikaajaline ja oluline mõju metsandusele, elurikkusele ning süsiniku sidumisele ning kasvuhoonegaaside arvestusele.

Punkti 35 muudatus on seotud punkti 34 muudatusega, mille kohaselt juba raadatud alade hooldamist ei käsitata raadamisena, vaid käsitatakse trassiraiana.

Punkti 36 muudatusega korrigeeritakse § 32 lõike 2 punkti 4 sõnastust. Kuna lõikesse 2 jääb alles üks punkt, seega sõna „muu“ ei ole enam vajalik.

Punktidega 37 ja 38 täpsustatakse § 36 sätteid, mis käsitlevad Kaitseministeeriumile kuuluvat metsamaad, et kiirendada riigimetsas väljaõppe korraldamist.

⁵https://kliimaministeerium.ee/sites/default/files/documents/2021-06/sihtryhmade_ootused_metsanduse_arengukavale.pdf.

MS-i § 36 lõike 1 punkti 1 kohaselt kasutatakse metsa riigikaitseks kaitseväge ja Kaitseliidu harjutusväljadel kehtiva planeeringu järgi. Punktiga 38 tehtav muudatus on tingitud relvaseaduse § 85 lõikes 3¹ sätestatust, mille kohaselt on võimalik asutada harjutusväli planeerimismenetlust läbimata. Sellistel juhtudel on edaspidi muudatuse kohaselt õigus väljaõpetamiseks kasutada riigimetsa Vabariigi Valitsus loal.

Punktiga 38 sätestatakse, et Kaitseväge saaks oma ülesannete täitmiseks (alalise väljaõppe korraldamiseks) väljaspool harjutusvälja Kaitseministeeriumi valitsemisele kuuluvat riigimetsa kasutada, kui selleks tekib vajadus ja kui sellega ei tekitata metsakahjustusi. Muudatused on väikese mõjuga, lihtsustavad ning kiirendavad Kaitseväge ja Kaitseliidu tegevust. Tegemist on maadega, mis kuuluvad Kaitseministeeriumile ning tavaliselt on planeeringud juba kehtestatud.

Punktiga 39 jäetakse § 37 lõike 6 punktist 3 välja sõna „kinnistu“, sest katastriüksuse number on piisav kinnistu, sealhulgas selle numbri tuvastamiseks. Mõju on väike, sest muudatus toob kaasa marginaalse arenduskulu IT-süsteemides.

Punktidega 40 ja 41 jäetakse § 38 lõigetest 1 ja 2 välja müüja kohustus esitada Maksu- ja Tolliametile raieõiguse või metsamaterjali müümise teatis, sest tegemist on dubleeriva kohustusega. Kuigi raieõiguse või metsamaterjali müüjaid on palju, on tegemist väikese mõjuga muudatusega. Ühtlasi vähendatakse muudatusega bürokraatiat.

Ostjale jääb kohustus alles, kuna see on oluline ja väärtuslik info füüsiliste isikute metsamüügi tehingute tulude kindlakstegemisel. Seda infot kasutatakse ka tuludeklaratsioonide eeltäitmisel.

Punkti 42 muudatuse kohaselt ei ole enam vaja esitada metsateatist harvendusraiate tegemiseks väljaspool kaitseala, hoiuala või püsielupaika. Harvendusraie on üks hooldusraiate liikidest ning harvendusraie eesmärk on metsa väärtuse suurendamine, metsa tiheduse ja koosseisu reguleerimine ning lähitulevikus väljalangevate puude puidu kasutamise võimaldamine. Harvendusraiele ei ole kehtestatud raie-eelseid kriteeriume (nagu on näiteks uuendusraiate tegemiseks – puistu vanus, puistu rinnasdiameeter), mistõttu ei ole Keskkonnaametil vaja kontrollide raie-eelset metsateatist. Kaitsealal, hoiualal ning püsielupagas on harvendusraie tegemiseks endiselt vaja esitada metsateatis, kuna Keskkonnaamet peab hindama kavandatud raiate mõju loodusväärtustele.

Raie tegija peab ise tagama raietööde vastavuse kehtivale seadusele. Tehtud harvendusraietest ülevaate saamiseks peab metsaomanik tegema raiejärgse teavituse eelnõu punktis 48 kavandatud muudatuse kohaselt.

Punktiga 43 täiendatakse § 41 lõiget 1 punktiga 3, kuna punktiga 34 täiendatakse raadamise mõistet, et oleks üheselt mõistetav, mida raadamine tähendab, ning et selleks tegevuseks on tarvis esitada metsateatis ka siis, kui on tegemist metsata metsamaaga. Seetõttu on tarvis esitada metsateatis ka raadamise mõistes (§ 32 lg 1) nimetatud muu tegevuse kohta, mida tehakse, et võimaldada maa kasutamist muul otstarbel kui metsa majandamiseks.

Raadamisel on pikaajaline ja oluline mõju metsandusele, elurikkusele ning süsiniku sidumisele ja kasvuhoonegaaside arvestusele. Aastaks 2030 on Eestile seatud kasvuhoonegaaside eesmärk maakasutuse, maakasutuse muutuse ja metsanduse ehk LULUCF sektoris, mille järgi peab Eesti baastasemega (aastate 2016–2018 keskmine) võrreldes suurendama kasvuhoonegaaside sidumist või vähendama heitkoguseid 434 kilotonni CO₂ ekvivalendi võrra. Kui eesmärki ei suudeta täita, on vaja soetada heitkoguste ühikuid, lisaks tuleb edasisi eesmarke silmas pidades kompenseerida raadatud maa edasist võimetust süsinikku siduda ja elupaika pakkuda.

Lähtudes 2024. a inventuuri märtsi esildisest ja selle inventuuri põhjal koostatud kasvuhoonegaaside prognoosidest (aastad 2023–2025), ei täida Eesti perioodi 2021–2025 kohustusi. Eesmärkide saavutamiseks tuleb riigil rakendada lisameetmeid, mis suurendavad

süsinikuvaru, parandavad süsiniku sidumist ja vähendavad süsinikuheidet ning mida on võimalik kajastada KHG inventuuris.

Muu tegevuse kohta metsateatist esitades rakendub ka raadamisõiguse tasu. Tasu on kehtestatud eesmärgiga kompenseerida raadamisest tingitud süsinikuvaru ja süsiniku sidumise võime kahanemine maakasutussektoris ning toetada neid tegevusi, mis aitavad riigil säilitada talletatud süsinikuvaru ja suurendada süsinikusidumist, et LULUCF sektor täidaks seatud eesmäärke.

Punktiga 44 jäetakse § 41 lõikest 4 välja võimalus esitada metsateatis digitaalselt allkirjastatuna e-kirjaga. Kogu menetlusprotsess teatise saabumisest kuni väljasaatmiseni on ajakulukas, mistõttu on otstarbekas suunata see protsess võimalikult rohkem metsaregistrisse. Metsaomanikul, kel võib tekkida probleeme metsaregistris metsateatise esitamisega, on võimalus pöörduda Keskkonnaameti või metsaühistute poole.

E-kirjaga esitatakse Keskkonnaameti andmetel ca 6% metsateatistest. Aastal 2023 esitas metsateatise e-kirjaga 1277 isikut. Selleks, et teatise menetleda, on ametnikul tarvis metsateatiste blanketil olev info käsitsi sisestada metsaregistrisse. Metsaomanikud, kes saavad e-kirjaga digitaalselt allkirjastatud metsateatiseid, saavad nüüd need sisestada otse metsaregistrisse. Alles jääb võimalus esitada paberikandjal, kuna välisriigi kodanikud, kellel ei ole digitaalse allkirjastamise võimalust, saaksid siiski metsa majandada. Muudatusega väheneb Keskkonnaameti töökoormus, sest ära jääb andmete sisestamise ning kirjade ja e-kirjade saatmine, kuna andmed edastatakse metsaregistri vahendusel.

Punktiga 45 tehtav muudatus on seotud punktiga 45 tehtava muudatusega, mille kohaselt ei saa e-kirjaga digitaalselt allkirjastatud metsateatist Keskkonnaametile enam edastada. Kui metsateatis on esitatud paberil, saadab Keskkonnaamet metsateatise esitajale raie registreerimise kohta registriväljavõtte. Muul juhul edaspidi esitatakse metsateatise ainult metsaregistri kaudu ning ka tagasiside omanikule tuleb registri kaudu.

Punktiga 46 vähendatakse § 41 lõikes 13 nimetatud raieliike, mille puhul saab raietöödega alustada pärast kümne päeva möödumist metsateatise registreerimist metsaregistris. Tegemist on raieliikidega, mille mõju looduskeskkonnale on suurem.

Säte tuleks sõnastada selliselt, et mitte piirata raieid, millele Riigikohus ei ole 28.09.2023 haldusasjas 3-21-979 tehtud otsuses viidanud. Seetõttu on õiglane, kui kümnepäevane nn ooteaeg kohalduks ainult uuendusraietele ja raadamisele. Muud raied on hooldusraie, trassiraie, valikraie ning kujundusraie, mille puhul ei ole ooteaega vaja, kuna nende raiete mõju metsaökosüsteemile on väiksem. Näiteks kujundusraie puhul on oluline saavutada kaitstava loodusobjekti kaitse eesmärk. Ka metsakaitseeksperdiisi alusel tehtavate raiete puhul on võimalik raietöödega alustada kohe pärast registreeringut metsaregistris, et oleks võimalik tagada kahjustuse õigeaegne likvideerimine ning peatada näiteks kuuse-kooreüraski levikut. Sätte jõustumisel arvestatakse suurema mõjuga raiete puhul kaasarääkimise võimalusega ja seda mitte üksnes rohevõrgustikega aladel. Kümne päeva möödumist ei pea ootama elutähtsa teenuse tagamise, inimese tervisele ja varale ohtlike puude eemaldamise eesmärgil ning riigikaitseasutades sätestatud kõrgendatud kaitsevalmiduse, mobilisatsiooni, demobilisatsiooni või sõjaseisukorra väljakuulutamisel.

Punktiga 47 asendatakse § 41 lõikes 13² arv 12 arvuga 24, sest metsateatise kehtivusaeg on edaspidi 24 kuud.

Punktiga 48 täiendatakse § 41 lõikega 13⁴, et riik saaks kiiremini ülevaate raiete asukohtadest ja ulatusest.

Raiete tegemisest antakse teada metsaregistris kas märkega, et töö on tehtud, või esitatakse raiutud metsaosa kohta Keskkonnaagentuurile metsaregistrisse kandmiseks uued inventeerimisandmed. Kui metsaomanik ei ole huvitatud uute inventeerimisandmete esitamisest, on võimalik teha metsaregistris märke kahe kuu jooksul pärast raietegevuse lõpetamist.

Teavitama peab, kui on lõpetatud § 28 lõike 1 punktide 1–3 tegevused, puude ja põõsaste langetamine, langetatud tüvede laasimine või tüvede järkamine. Metsamaterjali koondamine ja kokkuvedu (MS § 28 lg 1 p 4) on loetelust väljas seetõttu, et seaduse kohaselt võib seda teha ka hiljem kui 24 kuud pärast raie või metsakaitseeksporti akti registreerimist metsaregistris.

Metsaregistrisse ehitatakse ka teavitusteenused, mille abil on võimalik meelde tuletada, et riik ootab infot tehtud tööde kohta. Keskkonnaamet kontrollib vajaduse järgi, kas sellekohane teavitus on tehtud. Kui raietööd on tehtud, kuid märget ei ole, on võimalik võtta isik vastutusele metsa majandamise nõuete rikkumise eest (§ 70). MS-i § 70 süüteo koosseis on metsa uuendamise, kasvatamise või kasutamise nõuete või metsakaitse nõuete rikkumine, välja arvatud §-des 68 ja 69 nimetatud juhtudel. Tegemist on laia ulatusega sättega ja kõik nimetatud nõuded kuuluvad MS-i peatüki „Metsa majandamine“ erinevatesse jagudesse. Eelnõuga täiendatav MS-i § 42 on jaos „Metsakaitse“ nagu ka § 41, mis käsitleb metsateatise esitamist raieks ja olulisest metsakahjustusest teavitamiseks. Mõlema tegevuse rikkumine oleks MS-i § 70 kohane süüteo koosseis, kui tegemist ei ole MS-i §-des 68 ja 69 nimetatud juhtudega (tihti vastab metsateatist esitamata tehtud raie § 68 koosseisule).

Keskkonnaametil on võimalik teavituse alusel teha otsuseid järgmiste metsateatiste menetlemisel. Samuti on võimalik tehtud raiete korral teha riskipõhist järelevalvet metsa majandamise nõuete täitmise üle. Raietegevuse lõpetamise teavitamise protsess võimaldab tulevikus arendada EUDR-i (Euroopa Liidu raadamisvabade toodete määrus) teatise esitamist metsaregistri süsteemi ja seda siis juba koos teavitusega raie lõpetamisest. See vähendaks aruandluskohustust ja EUDR-i teatise saaks esitada riiklikus eestikeelses keskkonnas.

Punktiga 49 tunnistatakse kehtetuks § 43 lõige 1¹, mis ei ole enam asjakohane. Kehtiv seadus nõuab, et RMK koostab tema valitseda olevate metsade kohta metskondade või muude majandamisüksuste kaupa vähemalt igaks kümneks aastaks metsamajandamiskava. Metsa korraldamise juhendi kohaselt peab metsamajandamiskava sisaldama §-s 21 sätestatud nõudeid, nagu tiitellehte, temaatilisi kaarte, metsa takseerikirjeldust jms. Tegelikult peetakse riigimetsas ressursi üle arvestust elektroonilistes andmebaasides, mistõttu seaduse säte ei ole enam asjakohane.

Punktiga 50 tunnistatakse § 43 lõige 3¹ kehtetuks, sest teadus- ja arendustegevust käsitletakse laiemalt peatükis 2 ja seadust täiendatakse §-ga 10¹ (vt p 15). Volitusnormi asukohta muudetakse, kuna teadus- ja arendustegevus ei pruugi toimuda vaid riigimetsas. Metsandusõppega tegeleb Eesti Maaülikool ja Luua Metsanduskool, seega puudutab muudatus teadaolevalt kahte suuremat asutust, kellel võib tekkida vajadus taotleda erandit. Mõju töökoormusele võib pidada väikeseks.

Punktiga 51 täiendatakse § 43 lõikega 3². Muudatuse kohaselt võib valdkonna eest vastutav minister kehtestada metsa majandamise eeskirjaga erisusi püsimeetsana majandamisele riigimetsas. Seda saab rakendada juhul, kui metsanduslase õppe- ning teadus- ja arendustegevuse raames on tekkinud püsimeetsana majandamise võimaluste kohta lisateadmisi.

Seega avaliku konsultatsiooni käigus laekunud ettepanekute valguses jäävad kehtima senised püsimetsanduse sätted.

Punktiga 52 täiendatakse § 43 lõikega 7¹, lisades metsaseadusesse omaniku ootustega arvestamise. Valdkonna eest vastutav minister kehtestab omanike ootused ja vajaduse korral muudab neid. Riigivaraseaduse (edaspidi RVS) §-s 88 sätestatakse riigi osalusega äriühingu juhtimise erisused, mille hulgas on ka äriühingule omaniku ootuste kehtestamine. Riigimetsa Majandamise Keskus on riigitulundusasutus. Riigivaraseaduse § 2 lõike 4 kohaselt kohaldatakse riigitulundusasutuse valduses oleva riigivara valitsemisel riigivaraseadust tema kohta eriseaduses sätestatud erisusi arvestades, mistõttu on metsaseaduses omaniku ootustega arvestamise sätestamine õigustatud.

Punktiga 53 muudetakse § 45 lõiget 5. Edaspidi määrab valdkonna eest vastutav minister metsa korraldamise juhendi alusel raiepindalad puuliigiti. Kehtiva seaduse kohaselt määrab minister igal aastal RMK-le järgneva viie aasta optimaalse uuendusraie pindala. Sõna „optimaalne“ on sisult määratlemata subjektiivne õigusmõiste ja tekitab erinevaid tõlgendamisvõimalusi uuendusraiete pindala suuruse määramisel.

Muudatuse eesmärk on vähendada bürokraatiat, sest ka praegu kehtestatakse uuendusraie pindala viieks aastaks, mistõttu ei ole mõtet seda igal aastal uuesti määrata. Mõju on väike, sest metsa korraldamise juhendist lähtudes arvutatakse arvestuslank kümne aasta kohta, võttes arvesse küpsete ja valmivate puistute olemist. Viie aasta kohta raie mahu kehtestamine annab piisava puhvri õigeaegseks reageerimiseks muutustele metsas.

Punktis 54 sätestatakse § 45 lõikes 5¹ tingimused, millistel juhtudel võib valdkonna eest vastutav minister muuta uuendusraie pindala, mis on kehtestatud viieks aastaks. Pindala muutmise vajadus võib olla tingitud küpsete metsade kaitse alla võtmisest. Mingil määral võib selle põhjuseks olla ka raadamiste maht, lähtudes riigi eriplaneeringutest (näiteks riigikaitse valdkond).

Ulatusliku metsakahjustuse puhul on lähenemine paindlik ja mõiste „ulatuslik“ sisustatakse iga kord, kui tuvastatakse suurem metsakahjustus (analoogne hädaolukorraga). Keskkonnaamet või RMK annab teada, et on tekkinud märkimisväärne kahju. Lisaks võib valdkonna eest vastutav minister muuta uuendusraie pindala ka olukorras, kui määratud uuendusraie pindala ei võimalda täita metsaseaduse § 2 lõikes 2 seatud eesmärgi või muid riigi kohustusi.

Metsade osakaal saab väheneda majandusmetsade olemit alt väljaviimise teel (looduskaitse eesmärgil, suured riiklikud taristuobjektid) või seda vähendab metsa oluline kahjustus (suur torm, kuuse kooreürask, männivaksik, külmaliblikas vms). Kui on põhjust eeldada, et arvestuslangi arvutamise aluseks olev pindala väheneb, siis tuleb hinnata, kas vähenemisel on mõju ja milline see mõju on. Uuendusraie pindala (arvestuslangi) arvutamise aluseks on küpsete (+ valmivate I ja II vanuslangi puhul) metsade olem. Eeldatavalt sellises mahus uuendusraie aluseks (küpsed metsad) oleva metsa osakaal ei muutu ilma looduskatastroofita.

Küpsete puistute pindala arvutatakse eraldise pindalade liitmise teel. Eraldiste pindala kohta andmed võetakse metsaregistrist.

Punktiga 55 tunnistatakse kehtetuks § 45 lõige 6, sest tegemist on ministeeriumi haldusalas oleva asutusega ning seaduse tasandil ei ole tarvis määrata, et ministeerium kooskõlastab oma haldusalas oleva asutusega raiepindalad.

Punktiga 56 tunnistatakse kehtetuks § 49 lõike 7 punkt 10, sest nõukogu pädevusest tuleks välja jätta ülesanded, mis ei ole seotud RMK tegevuse planeerimise, juhtimise korraldamise ja

järelevalvega juhatuse tegevuse üle (vt § 49 lg 1). Ka avalikus teenistuses on teenistujate palgajuhendi, mille osa on palgaastmestik, kehtestamise pädevus asutuse juhil, mitte Vabariigi Valitsusel või valdkonna eest vastutaval ministril (ATS § 64 lg 4). See lisatakse RMK põhimääruses juhatuse pädevusse.

Punktiga 57 muudetakse § 49 lõike 7 punkte 12 ja 13, mis puudutavad RMK nõukogu pädevusse kuuluvaid tegevusi § 60 lõike 1 muutmise ning töös väljakujunenud ülesannete tõttu. Tegelikult otsustab juhatus eraõiguslikes juriidilistes isikutes RMK esindamise ja nendega liitumise. Nõukogu pädevusse jääb uute eraõiguslike juriidiliste isikute asutamise otsustamine.

Punktiga 58 muudetakse § 60 lõiget 1 ning sätestatakse, kuidas sätestatakse vara võõrandamise otsuse tegemisega seotud piirmäärad. Vara võõrandamise otsustab RMK juhatus või nõukogu, lähtudes vara harilikust väärtusest. Otsustamise aluseks oleva vara hariliku väärtuse piirmäärad sätestatakse RMK põhimääruses.

Kehtivas seaduses sätestatud hariliku väärtuse piirmäära alusel otsustuspädevuse jaotamine ei ole enam põhjendatud. Summad on samad alates 1999. aastast (euro tulekul teisendati kroonid eurodesse). Kehtiva seaduse kohaselt otsustab vara võõrandamise nõukogu, kui vara väärtus on 32 000 eurot, väiksema väärtuse puhul juhatus. Muudatuse tulemusel määratakse piirmäär RMK põhimääruses ja seega on piirmäära võimalik uuendada RMK põhimääruse muutmise kaudu. Muudatus lähtub äriseadustiku § 317 lõike 2 analoogiast, mille kohaselt näeb omanik põhikirjaga ette vara võõrandamise otsustamise erisused. Turul toimunud muutuste tõttu on ennekõike kinnisvara väärtus kahekümne viie aasta jooksul märkimisväärselt kasvanud, mille tõttu näiteks enamiku hoonestatud kinnistute alghind ületab 32 000 eurot. Tõenäoliselt on summat vaja korrigeerida ka edaspidi, kui kinnisvaraturul toimuvad muutused ning kinnisasjade harilikud väärtused kasvavad.

Punktiga 59 muudetakse RMK poolt vara omandamise reegleid, andes võimaluse samaväärsete õiguste ja kohustuste teostamisel rakendada samaväärseid volitusi, nagu on seaduse § 64 lõigetes 1 ja 2.

Muudatus on vajalik näiteks metsamajandamiseks vajalike juurdepääsude loomiseks. Ehk olukord, kus püsivat juurdepääsu (tee servituut) on vaja metsamaterjali väljaveoks. Sellises olukorras saab anda volituse isikutele, kes vahetult servituutide loomise/kokkuleppimisega tegelevad. Kehtiva seaduse korral peab seda aga tegema juhatus.

Punktidega 60–62 kehtestatakse juriidilistele isikutele uued trahvimäärad. Metsaseaduse vastutussätteid kehtivad muutmata kujul alates seaduse vastuvõtmisest 2006. aastal. Vahepeal on muudetud korduvalt karistusseadustiku (edaspidi *KarS*) § 47 lõiget 2, mis sätestab juriidilise isiku rahatrahvi maksimaalse määra, ning praegu võib kohus või kohtuväline menetleja kohaldada juriidilisele isikule väärteo eest rahatrahvi 100–100 000 eurot.

2021. aastast alates on rikkumiste arv kasvanud.

2021	2022	2023
32	39	52

Kasvule pööramine näitab, et karistused ei ole mõjusad. Suurema mõjuga rikkumised ehk keskkonnakahju põhjustanud rikkumised on võrdlemisi stabiilsel tasemel 2019 – 16, 2020 – 18, 2021 – 5, 2022 – 14 ja 2023 – 17. Keskkonnale suurema mõjuga rikkumiste ühtlane tase näitab, et rikkumisega kaasnev karistus pole piisavalt motiveeriv seaduse nõuete täitmiseks. Paljudel juhtudel on rikkumisest saadud puidu tulu suurem rikkumise eest määratavast karistusest.

Praegu kehtivad maksimaalsed rahatrahvimäärad 2000–3200 eurot ei ole 18 aasta jooksul kasvanud sissetulekuid ja elukallidust arvestades enam mõjusad. Karistusõiguse põhimõtte

kohaselt ei tohi rikkumine end ära tasuda. Metsa majandamine on peamiselt kasumi teenimisele suunatud tegevus, mistõttu võivad praegused karistusmäärad tekitada metsa majandajale kiusatust rikkuda metsaseadusega kehtestatud reegleid, kui rahatrahvi tasumine osutub majanduslikult odavamaks. Seega on otstarbekas tõsta juriidilise isiku maksimaalsed karistuse määrad vahemikku 50 000–100 000 eurot.

Praegu kehtivad juriidiliste isikute karistuste piirmäärad ei ole põhjendatud ka seetõttu, et paigast on nihutatud füüsilistele ja juriidilistele isikutele määratavate maksimaalsete karistuste proportsioonid. Füüsilisele isiku maksimaalne karistuse määr metsaseaduses on kuni 300 trahviühiku, mis on ka KarS-i alusel maksimum määr. Juriidiliste isikute maksimaalne karistuse määr on KarS-i kohaselt kuni 400 000 eurot.

Füüsilisele ja juriidilisele isikule ette nähtud maksimaalne karistusmäär peaks omavahel korreleeruma, kuivõrd maksimaalse karistusmäära sätestamisel nii füüsilise kui ka juriidilise isiku puhul peab arvestama nii kaitstavat õigushüve kui ka eri- ning üldpreventiivseid mõjusid.

Maksimummäära tõstmine ei tähenda, et pärast määra tõstmist hakatakse maksimummäära rohkem või kergekäelisemalt määrama. Väärteo eest karistuse määramisel kehtivad samad reeglid, mis kuritegude puhul, ning karistuse määramise juhised ja loogika võimaldavad maksimummäära kohaldada vaid juhul, kui esinevad raskendavad asjaolud, puuduvad kergendavad asjaolud ja tegemist on nn saririkkujaga. Seni on maksimummäära kasutatud mõnel korral. Karistus mõistetakse KarS-i § 56 ning Riigikohtu praktika väga kindlate reeglite järgi. Keskkonnaamet lähtub viidatud alustest. Väärteomenetluste kvaliteeti kontrollitakse, korraldatakse koolitusi ja välistatud on ametnike suva karistuse määramisel.

Maksimaalse karistusmäära tõstmine võimaldab kohaldada teo raskusele ja iseloomule vastavat karistust. Kergete rikkumiste korral jäävad karistused endiselt sümboolsetesse summadesse, samas tulu saamise eesmärgil toime pandud teo eest on võimalik rakendada karistust, mis on kooskõlas põhimõttega, et rikkumine ei tohi end ära tasuda. Kedagi ei karistata, kui ta ei ole toime pannud rikkumist. Kui isik on toime pannud rikkumise teadmatusest (ettevaatamatus hooletuse vormis), on tema süü väike ja seda on karistuse määramisel võimalik arvesse võtta.

Trahviühiku suurendamine ei viita siiski üheselt kriminaalpoliitika karmistamisele, kuna trahv on üks võimalik väärteomenetluse tulemus teiste seas. 2015 võeti vastu väärteomenetluse seadustiku muudatus, mis lubab vähetähtsa teo puhul jätta menetluse alustamata ning piirduda suulise hoiatamisega. Samas täpsustati võimalust lõpetada väärteomenetlus otstarbekuse kaalutlusel, kui isiku süü pole suur ning menetluse jätkamiseks puudub avalik menetlushuvi.

Selleks, et vältida riigi või kohtute omavoli, on karistamisele kehtestatud väga selged reeglid, millest nii kohus kui ka kohtuväline menetleja on kohustatud kinni pidama. KarS-i § 56 lõike 1 kohaselt on karistamise aluseks isiku süü ning karistuse mõistmisel kohus või määramisel kohtuväline menetleja arvestab:

- kergendavaid ja raskendavaid asjaolusid;
- võimalust mõjutada süüdlast edaspidi hoiduma süütegude toimepanemisest ja
- õiguskorra kaitsmise huve.

Karistusseadustiku kommentaaride kohaselt tuleb karistuse määramisel kaalumist alustada sanktsioonimäära keskmisest, sellele on kohustuslik lisada või võtta maha karistust raskendavad ja kergendavad asjaolud (loetletud KarS §-des 57 ja 58) ning seejärel hinnata süüd suurendavate ja vähendavate asjaolude esinemist, milleks on varasema karistatuse olemasolu või puudumine, rikkumise ulatus, rikkumise kestvus, rikkumisega tekitatud kahju, rikkumisega saadud (konkurentsi)eelis, isiku käitumine pärast rikkumist, isiku käitumine süüteomenetluse ajal, samuti menetleja hinnang, kui suur on tõenäosus, et isik võiks tulevikus analoogseid

rikkumisi toime panna, ja milline karistus täidaks ka üldpreventiivselt teistele valdkonnas tegutsevatele isikutele hoiatavat eesmärki.

Kuivõrd karistuse määramine käib kindlate reeglite järgi, siis maksimaalset võimalikku karistusmäära saab rakendada üksnes juhul, kui esinevad ainult karistust raskendavad asjaolud, süüd suurendavad asjaolud ja varasemad karistused on näidanud, et need ei ole mõjutanud isikut õiguskõuelevalt käituma. Seega peavad karistuse raamid olema sellised, et ka maksimaalset määra rakendamata on võimalik määrata karistus, mis välistaks rikkumise majandusliku tulususe.

Punktiga 60 tõstetakse § 68 lõikes 2 trahvimäärasid metsa, puude ja põõsaste ebaseadusliku raiumise, hävitamise ning kahjustamise korral. Kirjeldatud rikkumise mõju võib olla väga suur, kuna sätte alla kuulub ka raieõigusega raie ja metsateatiseta raie, mille puhul näiteks olukorras, kus keskkonnakahju puudub (raieküps mets), võib ulatuslikuma raie puhul majanduslik kasu ulatuda sadade tuhandete eurodeni.

Kuna eelnõukohase seadusega tuuakse lageraie ülempiir madalamaks, viie hektari peale, on senisest suurem tõenäosus ja oht üle lubatud piiri raieteks. Iga raiega keskkonnakahju ei teki, kuid sellest võivad tekkida olulised kitsendused naaberkinnistute omanikele. Nimelt on juhtumeid, kus kõrvuti kinnistutel kasvab raieküps mets, üks omanik raiub oma kinnistul ilma metsateatist esitamata viie hektari suuruse langi, kõrval asuva kinnistu omanik, kuigi esitas teatise, ei tohi raiuda, kuna tema raiega tekiks lubatust suurem lageraielank.

Arvestades asjaolu, et kuni viiehektarisel lageraielangil tekiks keskmist hektari tagavara kasutades tulu ca 60 000 eurot ja karistuse arvutamisel alustatakse kaalumist keskmisest, mis on antud juhul 50 000 eurot, siis on maksimummäär (100 000 eurot) igati proportsionaalne selle koosseisu raskema teo iseloomuga.

Punktiga 61 tõstetakse § 69 lõikes 2 trahvimäärasid raieõiguse ja metsamaterjali üleandmisel ning metsa raieks andmisel seaduslikkuse tõendamise ja selle kontrollimise kohustuse rikkumise eest. Toiminguid raieõiguse, metsamaterjali ja raieks andmisega teevad nii füüsilised kui ka juriidilised isikud. Valdavalt teevad raiet (puude langetamist ja kokkuvedu) juriidilised isikud. Üks raieõigust tõendav dokument on metsateatis ning üks enamlevinud rikkumistest on raie metsaosas, mille raieks ei ole esitatud metsateatist. Raieõiguse kontrollimise kohustuse täitmata jätmisel ei saa osapooled olla veendunud, et raie on metsaosas lubatud. See toob kaasa võimaluse, et osaletakse ebaseaduslikus metsaraies ja saadud metsamaterjali turule laskmises. Selle sätte alla liigituvad ka näiteks tehingud varastatud või ebaseaduslikult raiutud metsamaterjaliga, mistõttu on võimalik teenida suurt tulu ka sättes kirjeldatud rikkumistega. Uueks maksimummääraks kehtestatakse 50 000 eurot. Pakutud trahvimäär on 1/2 raskeima süüteokoosseisu (ebaseaduslik raie) trahvimäärast (100 000) ja igati proportsionaalne.

Punktiga 62 tõstetakse § 70 lõikes 2 trahvimäärasid metsa majandamise nõuete rikkumise eest. Raieks (puude langetamine ja metsamaterjali kokkuvedu) kasutatakse peamiselt juriidilise isiku teenust. Selle sätte peamised rikkumised on maaomaniku nõusolekuta võõra metsa kasutamine metsamaterjali kokkuveoks, metsamaterjali kokkuveol metsamulla kahjustamine sügavamalt kui 30 cm, metsamaterjali kokkuveol kasvavate puude kahjustamine, ja lageraielangil säilikpuude puudumine.

Suuremas ulatuses kasvavate puude kahjustamine ja metsamulla lubatust sügavalt kahjustamine põhjustab kahju keskkonnale. Lageraielangil säilikpuude puudumine halvendab mitmekesisuse säilimist ja pikendab mitmekesisuse taastumist. Uueks maksimaalseks trahvimääraks kehtestatakse 50 000 eurot, mis on 1/2 raskeima süüteokoosseisu (ebaseaduslik raie) trahvimäärast ning seega ka igati proportsionaalne.

Punktiga 63 sätestatakse tingimused olukorraks, kus istandik on juba rajatud enne seaduse muudatuse jõustumist. Juba rajatud istandiku saab metsaregistrisse kanda juhul, kui ala vastab § 3¹ lõikes 1 sätestatud tunnustele, puude keskmine vanus ei ületa kümmet aastat ning maa-ala ei ole kantud maakatastrisse metsamaana. Kui puude keskmine vanus ületab kümme aastat või ala on juba kantud metsamaana metsaregistrisse, siis sellel alal kehtivad juba metsaseaduse sätted ning tuleb lähtuda metsaseaduses metsa majandamise kohta sätestatust.

§ 2. Keskkonnatasude seaduse muutmine

Keskkonnatasude seaduses tunnistatakse kehtetuks § 8¹ lõike 5 punktid 1 ja 3. Muudatus on seotud eelnõu punktiga 36, mis tunnistab kehtetuks metsaseaduse § 32 lõike 2 punkti 2. Nimetatud tegevus on edaspidi trassiraie hulgas, kuna puudutab raadatud alade hooldamist.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõuga ei võeta kasutusele uusi termineid.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega.

6. Seaduse mõjud

Eelnõukohasel seadusel puudub oluline mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele ning oluline sotsiaalne, sealhulgas demograafiline mõju.

Mõju valdkond – mõju elu- ja looduskeskkonnale

Mõju kirjeldus

70% majandusmetsade eesmärgi kehtestamine (punkt 3) ei muuda kestliku metsamajandamise põhimõtteid. Metsaseadus kohustab metsi majandama säästvalt, tagades elustiku mitmekesisuse, metsa tootlikkuse, uuenemisevõime ning loob ökoloogilisi, majanduslikke, sotsiaalseid ja kultuurilisi vajadusi rahuldava mitmekülgse metsakasutuse võimaluse. Metsaseaduses on kehtestatud metsa uuendamise kohustus, piirangud raievanusele ja raie pindalale. Need jäävad endiselt kehtima ja tagavad metsamaa püsimise ja uuenemise.

Mõju võib avalduda, kui looduskaitseaduse kohaselt on vaja kaitse alla võtta suuremaid metsa-alasid. SMI 2024⁶ andmetel on majandusmetsade pindala 1,65 mln ha, mis moodustab kogu metsamaa pindalast 70,2% (suhteline viga +1,7%). Et mõjutada majandusmetsade pindala, tuleks võtta kaitse alla veel ligi 23 500 hektarit.

Selleks, et oleks tagatud kookõla erinevate rahvusvaheliste kohustustega, hindab Keskkonnaamet ka praegu kaitsealade kaitse tulemuslikkust ja tõhusust ning tegeleb paralleelselt ka kaitsealuste objektide kaitse alt välja arvamise.

Puu- ja põõsaistandik

Punktidega 5 ja 6 kehtestatakse sätted istandike rajamiseks ja majandamiseks. Istandike rajamisega ei kaasne olulisi mõjusid võrreldes kehtiva korraga. Istandikku on ka praegu võimaldatud rajada mittemetsamaale ja seda on mõnda aega juba tehtud. Seetõttu ei saa öelda, et sätestatu puhul on tegemist põhimõttelise muudatusega.

⁶ [Workbook: SMI](#).

Eelnõukohase seadusega täpsustatakse alasid, kuhu istandik rajada, et loodusväärtused oleksid hoitud ja ning toidujulgeolek tagatud. Istandikud on kavas rajada aladele, mis ei ole määratud suure looduskaitsega aladena ega ole loetud väärtuslikuks põllumajandusmaaks, maastikuks või püsirohumaaks. Samuti ei toimu istandike rajamist poollooduslike koosluste arvelt.

Eesti Maaülikool on praeguste istandike mõju elurikkusele uurinud⁷. Mõju elurikkusele ja maastikele sõltub istandike planeerimisest, puuliigi valikust ja majandamisvõtetest. Hoolikas planeerimine võimaldab vähendada võimalikke negatiivseid mõjusid ning suurendada positiivseid mõjusid elurikkusele ja maastike mitmekesisusele. Samuti lisavad istandikud maastikele mitmekesisust, aidates kaasa ökoloogiliste koridoride loomisele ja fragmentatsiooni vähendamisele. Bauhus jt (2010) rõhutavad, et istandikud võivad täiendada maastiku struktuuri ning toetada elurikkust laiemalt⁸.

Teadusuuringud Eestis näitavad, et istandike rajamine mahajäetud põllumajandusmaadele võib suurendada elurikkust võrreldes nende alade praeguse seisundiga. Näiteks Lutter jt (2023) leidsid, et kasemetsade istandike mullaseente mitmekesisus sarnaneb looduslike metsade omale. Eestis publitseeritud teadustööd toovad välja, et istandikud ei vähenda mulla viljakust⁹, sealhulgas ei halvene mulla elustik¹⁰. Lisaks eemaldavad istandikud mullast olulise koguse raskmetalle¹¹.

Istandike rajamine kasutusest välja jäänud vähemviljakatele põllumajandusmaadele võib olla keskkonnale kasulik, aidates suurendada elurikkust ja parandada maastiku mitmekesisust, ilma et see kahjustaks olemasolevaid poollooduslikke kooslusi või karjatamisvõimalusi. Monokultuursete istandike rajamine on vaid üks võimalus istandike maakasutuseks. Eestis tehtud teadusuuringute kohaselt on monokultuursete istandike rajamine mahajäetud põllumajandusmaadele tõhus viis nende alade taastamiseks ja säästvaks kasutamiseks, aidates parandada mulla omadusi ja toetades elurikkuse taastumist.

Kindlasti peaks omanik kaaluma erinevaid riske monokultuure rajades, seda ka eelkõige võimalike haiguste leviku valguses. Seetõttu kaalume koos metsastamise meetme väljatöötamisega anda suuniseid ka vastupidavamate istandike rajamisele. Teadusuuringud toetavad seda lähenemist, rõhutades, et istandike rajamine kasutusest välja jäänud aladele aitab vältida survet looduslikele kooslustele¹². Rahvusvahelised uuringud kinnitavad, et istandike rajamine mahajäetud või madala tootlikkusega maadele võib olla keskkonnale ja ka majanduslikult kasulik, ilma et see kahjustaks põllumajandust¹³.

Istandikel võib olla mõju veekeskkonnale, veerežiimile ja ümbritsevale elustikule intensiivsema maakasutuse tõttu. Istandikku ei saa rajada soomuldadega, rannikumuldadega

⁷ Lutter *et al.* 2023a; Oja *et al.* 2016; Randlane *et al.* 2017; Rähn *et al.* 2024; Tullus 2013; Tullus *et al.* 2015, 2022a, 2022b).

⁸ Bauhus, J., van der Meer, P. J., Kanninen, M. (2010). Ecosystem Goods and Services from Plantation Forests. Earthscan. ISBN: 9781844077247.

⁹ Lutter, R.; Tullus, A.; Kanal, A.; Tullus, T.; Tullus, H. (2016). The impact of short-rotation hybrid aspen (*Populus tremula* L. × *P. tremuloides* Michx.).

¹⁰ (Lutter, R.; Riit, T.; Agan, A.; Rähn, E.; Tullus, A.; Sopp, R.; Ots, K.; Kaivapalu, M.; Täll, K.; Tullus, T.; Tedersoo, L.; Drenkhan, R.; Tullus, H. (2023).

¹¹ Kaivapalu, Marju; Ots, Katri; Lutter, Reimo; Tullus, Arvo; Tullus, Tea; Sopp, Reeno; Hepner, Heiki; Siller, Mari-Liis; Hordo, Maris; Öunapuu-Pikas, Eele; Täll, Kristjan; Vares, Aivo; Tullus, Hardi (2024).

¹² Viide: Freer-Smith, P., Muys, B., Bozzano, M., jt. (2019). Plantation forests in Europe: challenges and opportunities. European Forest Institute. DOI: 10.36333/fs09.

¹³ Freer-Smith, P.; Muys, B.; Bozzano, M.; jt. (2019). Plantation forests in Europe: challenges and opportunities. From Science to Policy 9. European Forest Institute. DOI: 10.36333/fs09.

aladele ja ammendunud turbakarjäärیده, kus neil võib olla oluline negatiivne mõju elustikule, veele ja mullale.

Kliimakindla majanduse seaduse seletuskirja alusel võimaldab 250 hektari istandike rajamine siduda perioodil 2025–2030 keskmiselt 2171 t CO₂ ekv aastas.

Kujundusraie poollooduslikul kooslusel

Punktiga 26 luuakse võimalus kasutada kujundusraiet ka Eesti looduse infosüsteemi kantud poollooduslikul kooslusel puittaimede eemaldamiseks elupaiga tegevuskava kohaselt. Muudatuse kohaselt saavad maaomanikud võimaluse taastada infosüsteemis märgitud poollooduslikke kooslusi ka väljaspool kaitstavaid alasid. Poollooduslike koosluste hooldamise eesmärk väljaspool kaitstavaid alasid on parandada sidusust elupaikade vahel. Elurikkuse säilimiseks on vaja, et elupaigad on piisava pindalaga ja sidusad – hästi toimiv elupaigavõrgustik –, mistõttu peavad loodusväärtuste säilimisele kaasa aitama ka maastikud väljaspool kaitstavaid alasid. Muudatusel on positiivne mõju poollooduslike koosluste säilitamisele ja taastamisele.

Raielangi pindalal vähenemine

Vähendatakse maksimaalset lageraielangi pindala kuni viie hektarini senise seitsme hektari asemel) (**p-d 31 ja 32**). Muudatus puudutab ka suuremaid eraldisi kui viis hektarit, kus pärast muudatust üle viie hektari raiet teha ei saa. Muudatusel on positiivne mõju looduskeskkonnale. Väiksemad raielangid toetavad metsaelustiku taastumist, aitavad säilitada elupaikade sidusust ning metsamaastiku mitmekesisust.

Samas võib muudatus tuua kaasa ajutise raiesurve suurenemise suurematele eraldistele, kuna muudatusega piiratakse ka eraldisepõhist raiet. Siiski tuleb arvestada, et raie lubamisel lähtutakse ka kõrval asuvatest lankidest ja nende uuenemisest, mistõttu ei pruugi raie osutada võimalikuks.

Raadamine

Punktiga 34 on täiendatud raadamise mõistet „muu tegevusega“. Kui juba on otsustatud raadamise tegemine, siis muu tegevuse lisamine raadamise mõistesse eraldi ei mõjuta eraldi looduskeskkonda. Seni kehtinud raadamise mõiste kohaselt tehakse raadamist eesmärgiga kasutada maad muul otstarbel kui metsa majandamine. Seega on raadamisel kui tegevusel pikaajaline ja oluline mõju metsandusele, elurikkusele ning süsiniku sidumisele ja kasvuhoonegaaside arvestusele.

Mõju valdkond – mõju majandusele ja regionaalarengule

Mõju sihtrühm – maaomanikud (ligi 104 000), metsakorraldusettevõtted (ligi 60).

70% majandusmetsade eesmärgi kehtestamine (punkt 3)

Mõju on positiivne. Maaomanikud on avaldanud soovi fikseerida majandatavate alade protsent, kuna piirangute kasv on viimastel aastatel tekitanud metsandussektoris suurt ebakindlust, mis omakorda mõjutab turu stabiilsust. Selge ja läbipaistev otsus aitab meil kindlalt planeerida ja hoida metsanduse kui majandusharu jätkusuutlikkust.

Ernst & Young Baltic AS-i ja Eesti Metsa- ja Puidutööstuse Liidu koostöös valminud metsa- ja puidusektori sotsiaalmajandusliku mõju analüüs¹⁴ (edaspidi EY analüüs) näitab, et metsa- ja puidusektoril on oluline roll pealinnaregioonist väljaspool asuvate piirkondade majandusarengus. Näiteks moodustas sektori loodud lisandväärtus 2022. aastal 32% Kesk-

¹⁴ Metsa- ja puidusektori sotsiaalmajanduslik mõju 2022. aastal, Ernst & Young Baltic, 2024.

Eestis ja 26% Lõuna-Eestis loodavast kogulisandväärtusest. Samuti andis sektor 15% Kesk- ja Lõuna-Eesti töökohtadest. Metsa- ja puidusektori (sh metsamajandus, puidu-, paberi- ja mööblitööstus) panusel loodi 1,15 miljardi euro väärtuses maksutulu (sh otsene, kaudne, kaasnev mõju). Seejuures sektori otsene maksutulu oli 2022. aastal ligikaudu 565 miljonit eurot.

Metsasektor on väga tähtis tööandja maapiirkondades. Seda iseloomustab asjaolu, et OSKA uuringu¹⁵ andmetel töötab tervelt 43% sektori hõivatutest Lõuna-Eestis, 18% Kesk-Eestis ning 14% Lääne-Eestis

Puu- ja põõsaistandik

Istandike rajamist täpsemalt reguleerivad sätted (**punktid 5 ja 6**) annavad maaomanikele investeerimiskindluse ja võimaluse suurendada oma tulusid. Tööhõive mõttes võib istandike rajamine ja hiljem nende majandamine luua uusi võimalusi kohalikele elanikele ning metsandussektoris tegutsevatele ettevõtetele. Uute töökohtade loomine ja metsandussektori arendamine aitavad kaasa piirkondade jätkusuutlikule arengule.

Istandike rajamine on planeeritud peamiselt vähemviljakatele ja kasutusest välja jäänud põllumajandusmaadele jm maadele, mis ei sobi intensiivseks põllumajanduseks või ei ole nii olulised maastike kaitseks või elurikkuse toetamiseks. Need alad on sageli kesise mullaviljakusega, väikese pindalaga või asuvad taristutest eemal, mistõttu ka nende põllumajanduslik kasutamine ei ole majanduslikult tasuv. Uuringud Eestis näitavad, et sellistele maadele istandike rajamine on efektiivne viis maa kasutamiseks, ilma et see konkureeriks kõrge viljakusega põllumajandusmaadega¹⁶. Keskkonnaagentuuri koostatud [analüüs](#) „2024 Asendusmetsastamine“ – selles kasutatud metoodika alusel leiti, et asendusmetsastamiseks potentsiaalseid alasid võiks olla kokku 79 745 ha ulatuses. Kuivõrd eelnõus on istandike tingimusi täpsustatud, siis võib eeldada, et sobilikke alasid istandike jaoks on mõnevõrra vähem. Seda eelkõige kasutuses ja toetusaluse põllumajandusmaa ja üldplaneeringutes kajastatud väärtusliku põllumajandusmaa tõttu. Analüüsis kasutatud tingimustes lähtuti kahe eelneva aasta jooksul väljastatud toetustest, seaduseelnõus on selleks tingimuseks viis aastat. Samuti kasutati analüüsis maakonnaplaneerigu andmeid väärtusliku põllumajandusmaa kohta, eelnõu seletuskirja kohaselt lähtutakse esmalt üldplaneeringust ja selle puudumisel maakonnaplaneeringust.

Kuna istandikke suunatakse rajama maadele, mis ei ole aktiivses põllumajanduslikus kasutuses, ei vähene põllumajandustootjate kasutuses olev kõrge viljakusega maa-ala. Seega ei kaasne istandike rajamisega negatiivset mõju põllumajandustootmisele ega toidujulgeolekule. Kui istandike rajamisel säilib maa põllumajanduslik kasutusklassifikatsioon, on vajaduse korral võimalik maa taas kasutusele võtta põllumajanduslikuks tootmiseks. See tagab põllumajandustootjatele paindlikkuse tulevikus maa kasutuse üle otsustamisel.

Kuigi riigisiseste õigusaktide järgi ei toimu maakategooria muutust (mittemetsamaast metsamaaks), käsitletakse EUDRis maakategooria muutust funktsionaalselt, arvestades maakasutuse tegelikke omadusi. Kui istandike maa vastab metsamaa tunnustele (näiteks puistu kõrgus, võrakatte tihedus ja pindala), loetakse see EUDRi kontekstis metsamaaks, sõltumata riigisisest määratlusest. Istandike maa tagasi põllumajandusmaaks pööramisel käsitletakse seda EUDRi järgi raadamisena.

¹⁵ [OSKA tulevikuvaade tööjõu- ja oskuste vajadusele: metsandus ja puidutööstus, 2022.](#)

¹⁶ Lutter, R.; Tullus, A.; Kana, A.; Tullus, T.; Vares, A.; Tullus, H. (2015) Growth development and plant-soil relations in mid-term silver birch (*Betula pendula* Roth) plantations on previous agricultural lands in hemiboreal Estonia. European Journal of Forest Research, 134(4), 653–667. DOI: 10.1007/s10342-015-0879-x.

Statistikaameti põllumajanduse struktuuriuuringu andmetel oli Eestis 2023. aastal kokku 988 000 hektarit kasutatavat põllumajandusmaad, millest 72% oli põllumaa, pea 28% püsirohumaa, 0,4% püsikultuurid ja 0,3% koduaed. 12% püsirohumaast ehk 3% kogu kasutatavast põllumajandusmaast on siiski tootmiseks mittekasutatav hooldatav püsirohumaa. Seega on Eestis võrreldes ELi keskmisega tunduvalt rohkem tootmiseks mittekasutatavat, kuid heas põllumajanduslikus ja keskkonna poolest korras hoitavat maad, mille eest saadakse ka ELi toetusi (ELi keskmine 2020. aastal oli 3,8% püsirohumaast).

Maaülikooli pikaajalise teadustöö tulemused näitavad, et istandikud kasvavad viljakatel muldadel kiiresti, ületades kasvukiiruses oluliselt metsamaa puistuid. Kehvema viljakusega muldadel on kasv varieeruvam ning suurt produktsooni ei ole oodata, eriti põuakartlikel muldadel. Kaasikute eeldatava raieringi pikkus istandikes on 35 aastat.

Tuginedes Eesti Maaülikooli 2020. a projekti „Kaseistandike potentsiaal kliimamuutustega kohanemisel ja leevendamisel: ökoloogilis-majanduslik analüüs“ lõpparuandele, saab keskmiselt hinnata (nelja mullatüübiga põldude näitel), et istutatud kaasikute keskmine juurdekasv kasvutsükli jooksul on 11,8 m³/ha/a. SMI2023 andmetel on arukase keskmine aasta juurdekasv 6,0 tm/ha/. Seega keskmiselt on vahe metsa- ja põllumaale rajatud kaasikute puhul 5,8 tm/ha/a. Puidu töötlemisel tekib otsest lisandväärtust summas 164 eurot 1 tm kohta (metsa- ja puidusektori sotsiaalmajanduslik mõju 2022. aastal¹⁷).

Seega toodab ühe hektari suurune kaseistandik igal aastal keskmiselt $11,8 \cdot 164 = 1935$ eurot lisandväärtust. Ühe hektari suurune tulundusmetsa kaasik toodab aga $6 \cdot 164 = 948$ eurot lisandväärtust, mis on ligi 50% vähem kui istandik. Maaomanikel tekib alternatiivne võimalus saada istandikke rajades tulu ning aidata sel viisil kaasa maapiirkonna majanduse elavdamisele ja regionaalarengule.

Eraldisepõhine metsakorraldus (punkt 16)

Loobudes metsa inventeerimisest katastri- või majandusüksuse kaupa, on metsaomanikel võimalik järjepidevalt oma metsa andmeid uuendada ning vähendada samas metsakorraldusega seotud kulutusi. Uued inventeerimisandmed võib esitada eraldise põhjal. Muudatuse kohaselt saab metsaregistris andmeid uuendada pärast raie tegemist. Tegemist on lisavõimalusega, mitte kohustusega, mis ei too kaasa negatiivset mõju metsaomanikele.

Metsakorraldusfirmadele on mõju ebaoluline, kuna metsa korraldamise metoodika ei muutu.

Kujundusraie poollooduslikul kooslusel (punkt 25)

Muudatusega lisatakse võimalus kujundusraiet teha ka poollooduslike koosluste hooldamisel väljaspool kaitstavaid loodusobjekte. Poollooduslikud kooslused ei ole olulised üksnes looduskaitsest aspektist, vaid neil on ka sotsiaalmajanduslik mõju, kuna nende hooldamine on maapiirkondades ka elatusallikas.

Poollooduslikud kooslused on ökosüsteemid, mille pikaajaliseks püsimiseks on vajalik inimese mõõdukas toimetamine – karjatamine ja niitmine. Poolloodusliku koosluse hooldamiseks makstakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava 2023–2027 vahenditest toetust.

Säilikpuud

Muudetakse lageraielankidele jäetavate säilikpuude arvestamise põhimõtet (**punkt 30**).

Säilikpuid tuleb muudatuse kohaselt jätta kokku vähemalt 15 tükki hektari kohta, millest vähemalt 10 tükki peavad olema kasvavad (elusad) säilikpuud esimesest rindest, kuid ülejäänud kuni 5 tükki on kas surnud esimese rinde puud, nende tüveosad või säilikpuude gruppides

¹⁷ [Eesti metsa- ja puidusektor 2022.](#)

asuvad teise rinde puud. Muudatus lihtsustab metsaomanikel langile jäetavate säilikpuude üle paremini arvestust pidada. Kehtiva seaduse kohaselt tuli säilikipuid jätta kogumahuga vähemalt viis tihumeetrit ühe hektari kohta, üle viie hektari suurusel raielangil vähemalt kümme tihumeetrit ühe hektari kohta.

Raielangi pindalal vähenemine (punktid 31 ja 32).

Raielangi pindala vähendamine (viiele hektarile) võib kaasa tuua vajaduse täiendava metsakorraldamise järele. Näiteks RMK majandab metsa eraldise põhjal, mistõttu inventeeritakse võimaluse korral alad uuesti. Suuremate kui viiehektariste eraldiste korral saab raiuda üksnes viis hektarit ja ülejäänu siis, kui juba raiutud ala on uuenenud. Seega metsaomanikul lükkub sama eraldise allesjäänud osa raie tegemine edasi. RMK-l on selleks ajaks keskmiselt 4,5 aastat. Samuti toob väiksem raielank kaasa suurema varumiskulu ja ülestöötamiskulu.

Raie edasilükkamine lükkab edasi metsaomanikule ka raiest saadavat tulu ning sellel on mõju piirkonna tööhõivele ja regionaalsele arengule. Viiest hektarist suuremate eraldiste osakaal on 1,6% kõikide majandusmetsas asuvate eraldiste koguarvust. Metsaregistri andmetel on kõikidest kasvukohatüüpidest üle viiehektarisi eraldisi valmivates ja küpsetes RMK majandatavates metsades kokku 10 354 hektarit ja muude omanike metsades 3507 hektarit. Seega lükkub nende metsade raie edasi.

Kõigist piirnevate aladega lageraie metsateatistest moodustavad sellised metsateatised ligikaudu ühe protsendi. 2023. a esitati mitme eraldise peale, mis on suuremal alal kui viis hektarit, 544 lageraie metsateatist (lageraie metsateatise esitatakse aastas keskmiselt 50 000, 2024 a. esitati üle 63 000).

Juulis 2024 kehtivate metsateatiste andmetel on keskmine kavandatud raielangi pindala riigimetsas 2,2 ja erametsas 1,4 hektarit.

Muudatusel ei ole tagasiulatuvat mõju. Muudatus laieneb neile teatistele, mis esitatakse pärast kavandatud muudatuse jõustumist.

Trassiraie

Punktiga 33 lisatakse trassiraie hulka ka varem raadatud ala puhastamine puudest või puittaimestikust, sest trassiraie on mingi kindla maa-ala hooldamine, mitte metsakasvatustlik võtte ega ka raadamine. Muudatus lihtsustab metsaomanikel teha raadatud alade hooldamist. Senise korra kohaselt tuli ka raadatud alade hooldamiseks esitada metsateatis raadamise kohta, kuna ala võis juba vastata MS-is sätestatud metsamaa mõistele. Nii on ka võimalik turustada hooldatud aladelt saadavat puitu hõlpsamalt, sest tegemist ei ole raadamisega metsaseaduse tähenduses.

Raadamine (punkt 34)

Raadamise mõistet muudetakse. Raadamine on maa kasutusotstarbe muutmine, millele võib eelneka ka mõni muu tegevus kui raie, näiteks on raadamine ka kändude juurimine vm.

Seetõttu on raadamine iga tegevus (nt kändude juurimine, maa puittaimestikust puhastamine), mis on tehtud eesmärgiga muuta maa kasutusotstarvet ja mille tulemusena ei saa kasutada maad metsana või metsa kasvatamiseks. Maaomanik, kes on soovinud teha raadamist, kuid on teinud seda lageraie metsateatist esitades (nt et vältida raadamisõiguse tasu), peab arvestame, et alates metsaseaduse muudatuse jõustumisest tuleb ala lõplikult kändudest puhastamise eest tasuda raadamisõiguse tasu.

Raadamisõiguse tasu määr on kehtestatud 12.06.2024 kliimaministri määrusega nr 40 „Raadamisõiguse tasu määra arvutamise meetodika ja tasumäär“. Määruse kohaselt on ühe hektari raadamisõiguse tasumäär 4462 eurot hektari kohta.

Harvendusraie metsateatis (punkt 42)

Muudatuse kohaselt ei ole enam vaja esitada metsateatist harvendusraiete tegemiseks väljaspool kaitseala, hoiuala või püsielupaika. Muudatusel on positiivne mõju, kuna vähendab metsaomaike halduskoormust.

Metsateatise e-kirjaga esitamisest loobumine (punktid 44 ja 45)

Metsateatise e-postiga esitamisest loobumine mõjutab keskmiselt 1300 metsaomanikku, kuid riik on loonud võimaluse saada metsaühistute vahendusel tasuta nõustamisteenust, mille hulka kuulub ka asjaajamine raiete tegemisel. Seega ei jää senisel viisil metsateatise esitanud metsaomanikud abita. Samas jääb endiselt võimalus esitada metsateatis ka paberil.

Muudatus aitab vähendada Keskkonnaameti töökoormust, sest ära jääb andmete sisestamise ning kirjade ja e-kirjade saatmine, kuna andmed edastatakse metsaregistri vahenduse. Samuti võib muudatus kaasa aidata metsaühistute liikmeskonna suurenemisele, mis on üks riigi eesmärkidest.

Raie lõpetamisest teavitamine (punkt 48)

Metsaomanikele kehtestatakse nõue teavitada Keskkonnaametit kavandatud raie lõpetamisest. Muudatus puudutab kõiki metsaomanikke, kes esitavad metsateatise ja kavandavad erinevaid raieid. Mõju halduskoormusele saab pidada väikeseks, kuna metsaregistrisse tehakse IT-arendus, mis võimaldab metsateatise esitajale ka tööde tegemisest süsteemis teada anda.

Mõju kokkuvõtte metsaomanikele ja metsakorraldusettevõtetele

Kavandatud muudatustega ei nõuta enam metsateatise esitamist harvendusraiete tegemiseks väljaspool kaitseala, hoiuala või püsielupaika. See asendatakse tööde tegemise registreeringuga metsaregistris. Seega ei ole vaja esitada metsateatist ega oodata teatise menetlemist. Küll aga on kohustus tööde lõpetamisel metsaregistrisse loodud arenduse kaudu sellest teada andma.

Raielangi pindala vähendamine viiele hektarile võib metsaomanikele kaasa tuua vajaduse täiendava metsakorraldamise järele. Väiksema raielangi tegemisega (kui kehtiva korra järgi oleks võimalik teha suurem) lükkub edasi ka raiest saadav tulu metsaomanikule.

Bürokraatiat aitab vähendada loobumine kohustusest esitada raieõiguse või metsamaterjali müümisel raieõiguse või metsamaterjali müümise teatis Maksu- ja Tolliametile. Samuti kaob metsa uuendamise võtete rakendamise ja metsa uuenemise tähtja pikendamise taotluse esitamise kohustus.

Muudatusega luuakse metsaomanikele ka lisavõimalusi. Nimelt luuakse reeglid istandike rajamiseks ja majandamiseks, mis annab neile lisavõimaluse suurendada oma tulusid. Samuti tekib võimalus inventeerida metsa ka eraldise põhjal ning võimalus teha kujundusraiet poollooduslike koosluste hooldamisel ka väljaspool kaitstavaid loodusobjekte.

Mõju valdkond – mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele

Mõju sihtriühm: Keskkonnaamet ja Keskkonnaagentuur

70% majandusmetsade eesmärgi kehtestamine (punkt 3)

Muudatusega ei kaasne lisakulusid Keskkonnaagentuurile, kuna SMI korraldamine on Keskkonnaagentuuri ülesanne metsaseaduse § 9¹ järgi. Keskkonnaameti töökoormus suureneb edaspidi kohustuse tõttu hinnata looduskaitseaduse §-s 13 sätestatud kaitse alla võtmise otsustamisel selle mõju majandusmetsa pindalale ning vajaduse korral alade kaitse alt välja arvamise või kaitse-eeskirjade muutmise menetluse korraldamisel.

Hindamiseks on vaja uut infotehnoloogilist vahendit, millega on võimalik majandusmetsade osakaalu jälgida. Selleks on tarvis korrigeerida ka liikide ja elupaikade kaitse põhimõtteid, et seatud 70% eesmärgi täitumisel kaaluda alade kaitse alt välja arvamist.

Kuna ka praegu hindab amet kaitsealade kaitse tulemuslikkust ja tõhusust ning tegeleb paralleelselt kaitsealuste objektide kaitse alt välja arvamise, siis lähiajal KeA koormus ei muutu.

Puu- ja põõsaistandik (punktid 5 ja 6)

Keskkonnaametile tekib kohustus vaadata, kas istandikega seotud dokumendid on olemas, kui istandik soovitakse rajada alale, mille kohta tuleb anda eksperthinnang või Maa ja Ruumiameti kooskõlastus. Istandikega seotud nõuete rakendamine nõuab metsaregistri arendust, et pidada arvestust istandike pindala, puuliigi ning asukoha kohta. Arendustöö maksumuseks hinnatakse ligikaudu 200 000 eurot.

Metsanduse arengukava

Punktiga 12 tehtav muudatus on väikese mõjuga, sest metsanduse pikka vaadet käsitletakse teistes strateegilistes dokumentides („Eesti metsapoliitika põhialused“, „Eesti 2035“ jm) ning eraldi metsanduse arengukava koostada ei ole tarvis.

Metsapoliitika põhialuste uuendamine on avalik protsess. See suurendab mõnevõrra nii Keskkonnaameti kui ka Keskkonnaagentuuri töökoormust.

Metsandusala õppe- ning teadus- ja arendustegevus

Punkti 15 kohaselt tuleb Keskkonnaametil menetleda kutseõppe-, teadus- või arendusasutuse taotlust, kui metsandusala õppe- ning teadus- ja arendustöös on vaja kalduda kõrvale metsa majandamise kohta sätestatud nõuete täitmisest. Kehtiva seaduse kohaselt saab metsa majandamise eeskirjaga erandeid teha üksnes Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisel oleva metsa majandamiseks teaduseesmärkidel. Muudatusega saavad metsandusala õppetegevusega tegelevad Eesti Maaülikool ja Luua Metsanduskool edaspidi vajaduse korral ka erametsaomanikele kuuluval maal õppe-, teadus- ja arendustööd teha. Mõju töökoormusele võib pidada väikeseks.

Eraldisepõhine metsakorraldus (punkt 16)

Avaliku sektori üldine töökorraldus jääb eraldisepõhise metsakorralduse põhimõtte rakendamisel samaks. Keskkonnaagentuuril võib esineda vaid väike kulude kasv kontrollkäikudel andmete kontrollimiseks läbitavate kilomeetrite hulga kasvu tõttu. Seda aitab kompenseerida kvaliteetsete andmete esitamise suurem hulk ning korduskontrollide ja Keskkonnaameti tehtavate metsauuenduseksperitiiside vähenemine. Eraldisepõhisele metsakorraldusele üleminekuga kulusid ei kaasne, kuid ruumiandmete muutmise kontrolliks kulub hinnanguliselt 40 000 eurot.

Keskkonnaametil võib eraldisepõhisele inventeerimisele üleminek koormust vähendada, eriti metsauuenduseksperitiiside välitööde arvelt. Järelevalvet on samuti võimalik tõhustada, sest info raiutud metsaeraldiste kohta jõuab metsaregistrisse kiiremini kui uued inventeerimisandmed praeguse korra järgi.

Raielangi pindalal vähenemine (punktid 31 ja 32)

Muudatustega suureneb Keskkonnaameti töökoormus lageraie metsateatiste menetlemisel: raielangi lubatud suuruse vähendamise seitsmelt hektarilt viiele hektarile väheneb metsaregistri automaatotsuste arv lageraie metsateatiste menetlemisel kolmandiku võrra ning need metsateatised suunatakse spetsialistidele menetlemiseks. 2024. aastal menetles metsaregistri automaatsüsteem 40 517 lageraie metsateatist. Kokku esitati 2024 aastal lageraie metsateatiseid 63 132. Seega tuleb muudatuse jõustumisel menetleda veel lisaks vähemalt 10 000

lageraie metsateatist. Selleks peab Keskkonnaamet ümber korraldama oma tööjaotuse. Samas vähenevad kulud, kuna e-postiga metsateatise ei pea registrisse sisse kandma ning harvendusraie metsateatise ei ole vaja menetleda. Selle arvelt vabaneb hinnanguliselt kaks töökohta, seega ei pea Keskkonnaamet töökoormuse kasvu tõttu töötajaid juurde palkama. Lisaks vähendab eraldisepõhine metsakorraldus näiteks metsauuendusekspertise koostamise vajadust.

Raadamine (punkt 34)

Raadamise mõiste täiendamine muu tegevusega võib suurendada esitatavate metsateatiste arvu. Samas võib pidada seda marginaalseks, sest suur osa raadamisi tehakse siiski raadamise metsteatist esitades.

Harvendusraie metsateatis (punkt 42)

Muudatuse kohaselt ei ole enam vaja esitada metsateatist harvendusraiate tegemiseks väljaspool kaitseala, hoiuala või püsielupaika. See asendatakse tööde tegemise registreeringuga metsaregistris. Muudatusega väheneb hinnanguliselt kaks töökohta Keskkonnaametis ning väheneb metsaomaniku halduskoormus.

Metsateatise e-kirjaga esitamisest loobumine (punktid 44 ja 45)

2023. aastal esitasid metsaomanikud e-posti teel digiallkirjaga 5769 teatist, neist füüsilised isikud 3692, juriidilised isikud 1119, muu omandivormi esindajad 620 ja RMK 338. Muudatusega väheneb Keskkonnaameti töökoormus, sest ära jääb andmete sisestamise ning kirjade ja e-kirjade saatmine, kuna andmed edastatakse metsaregistri vahendusel.

Raie lõpetamisest teavitamine (punkt 48)

Eelnõu punktiga 48 kehtestatakse metsaomanikele nõue teavitada Keskkonnaametit kavandatud raie lõpetamisest. Muudatusega kaasneb arendusvajadus 130 000 eurot. Keskkonnaametil on võimalik teavituse alusel teha otsuseid naabruses asuvate raielankide metsateatiste menetlemisel. Samuti on võimalik tehtud raiete korral teha riskipõhist järelevalvet metsa majandamise nõuete täitmise üle.

Mõju sihtrühm: Riigimetsa Majandamise Keskus

Punktides 30 ja 31 nimetatud muudatustel on mõju RMK raiutavate alade pindalale ning seeläbi riigi tuludele. RMK-l on valmivates ja küpsetes metsades üle 5 hektari suuruseid eraldisi 3777 tükki, mis kokku moodustavad 27 295 hektarit. Kuna muudatus puudutab ka metsaeraldise piires raielangi piiramist, siis lükkab see edasi majandamist 8445 hektaril.

Lankide valimine ja arvestuslangi täitmine muutub keerulisemaks, sest valikus olevad eraldised on väiksema pindalaga ja uuenenuks arvestamise piirangu mõju on suurem.

RMK viie aasta uuendusraie pindala

Eelnõu punktidega 53 ja 54 kehtestatakse RMK-le uuendusraie pindala edaspidi viieks aastaks praeguse ühe aasta asemel. Muudatusel on positiivne mõju, kuna võimaldab pikemat planeerimist. Samas on jäetakse muudatusega alles ka paindlikkus ootamatute olukordade lahendamiseks. Muudatus ei too kaasa lisakulusid RMK-le.

Mõju sihtrühm: Kaitseministeerium

Punktiga 37 tehtavate muudatuste kohaselt ei ole Kaitseministeeriumil edaspidi tarvis taotleda tema valitsemisel olevas riigimetsas väljaõppe korraldamiseks Vabariigi Valitsuselt luba. Loa taotlemine on pikk protsess, kuid väljaõppe korraldamise vajadus võib olla kiireloomuline, mistõttu võib kannatada saada väljaõppe efektiivsus. Perioodil 2010–2025 on väljastatud neli

Vabariigi Valitsuse korraldust, ühe menetlus on pooleli. Muudatus vähendab bürokraatiat ja Vabariigi Valitsuse koormust.

Mõju kokkuvõte riigiasutustele

Riigiasutustest mõjutavad metsaseaduse muudatused peamiselt Keskkonnaametit ja Keskkonnaagentuuri.

Keskkonnaametile tekib järgmisi lisäülesandeid:

- 1) raielangi pindalal vähenemisega seotud metsateatiste menetlemine;
- 2) istandikega seotud dokumentide olemasolu kontrollimine (Maa ja Ruumiameti kooskõlastuse olemasolu);
- 3) metsanduslase õppe- ning teadus- ja arendustegevus erandi taotluse menetlemine.

Samas väheneb Keskkonnaameti töökoormus, kuna harvendusraie metsateatise ei ole vaja menetleda, samuti ei ole vaja sisestada registrisse e-postiga laekunud digitaalselt allkirjastatud metsateatise eega menetleda metsa uuendamise võtete rakendamise tähtaja ning metsa uuenemise tähtaja pikendamise taotlusi. Kõige suurema mõjuga on neist esimene, mille arvelt vabaneb hinnanguliselt kaks töökohta. Sellega on võimalik leevendada Keskkonnaametile lisandunud ülesandeid. Lisaks vähendab eraldisepõhine metsakorraldus näiteks metsauuenduseksperdiiside koostamise vajadust.

Metsaomanike poolt raie lõpetamisest teavitamine annab Keskkonnaametile võimaluse teha otsuseid naabruses asuvate raielankide metsateatiste menetlemisel. Samuti on võimalik tehtud raiete korral teha riskipõhist järelevalvet metsa majandamise nõuete täitmise üle.

Keskkonnaameti töökoormus kokkuvõttes ei muutu.

Keskkonnaagentuuril võib esineda eraldisepõhise metsakorralduse põhimõtte rakendamisel kulude kasv kontrollkäikude tõttu. Seda aitab kompenseerida kvaliteetsete andmete esitamise suurem hulk ning korduskontrollide vähenemine.

Suurem mõju RMK-le on seotud lageraielangi pindala vähendamisega, mis vähendab ka riigi tulusid.

7. Seaduse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

Infosüsteemide arendused ja halduskulu (hinnanguliselt 370 000 eurot) kaetakse riigieelarvest Kliimaministeeriumi valitsemisala eelarve piires.

Istandikega seotud nõuete rakendamine nõuab metsaregistri arendust, et pidada arvestust istandike pindala ning asukoha üle, kuna praegu selline register puudub. Metsanduse pikka vaadet käsitletakse teistes strateegilistes dokumentides („Eesti metsapoliitika põhialused“, „Eesti 2035“ jm) ning eraldi metsanduse arengukava koostada ei ole tarvis.

Muudatustega punktides 31 ja 32 suureneb Keskkonnaameti töökoormus lageraie metsateatiste menetlemisel: raielangi lubatud suuruse vähendamisel viiele hektarile väheneb metsaregistri automaatotsuste arv lageraie metsateatiste menetlemisel kolmandiku võrra ning need metsateatisted suunatakse spetsialistidele menetlemiseks. Samuti tuleb investeerida, et arendada metsaregistrit.

2024. aastal menetles metsaregistri automaatsüsteem 40 517 lageraie metsateatist. Kokku esitati lageraie metsateatise 63 132. Seega tuleb muudatuse jõustumisel menetleda veel lisaks vähemalt 10 000 lageraie metsateatist. Selleks tuleb Keskkonnaametil oma töö ümber korraldada. Samas vähenevad kulud, kuna e-postiga metsateatise edaspidi ei esitata. Lisaks vähendab

eraldisepõhine metsakorraldus näiteks metsauuendusekspertiiside koostamise vajadust ning ei ole vaja enam menetleda harvendusraie metsateatise.

Avaliku sektori üldine töökorraldus jääb eraldisepõhise metsakorralduse põhimõtte rakendamisel samaks, Keskkonnaagentuuril võib esineda vaid väike kulude kasv kontrollkäikudel andmete kontrollimiseks läbitavate kilomeetrite hulga kasvu tõttu. Seda aitab kompenseerida kvaliteetsete andmete esitamise suurem hulk ning korduskontrollide ja Keskkonnaameti tehtavate metsauuendusekspertiiside vähenemine. Eraldisepõhisele metsakorraldusele üleminekuga kulusid ei kaasne.

8. Rakendusaktid

Metsaseaduse rakendamiseks on vaja muuta järgmisi rakendusakte:

- 1) keskkonnaministri 28. augusti 2017. a määrus nr 32 „Metsaressursi arvestuse riikliku registri põhimäärus“;
- 2) keskkonnaministri 27. detsembri 2006. määrus nr 88 „Metsa majandamise eeskiri“;
- 3) keskkonnaministri 16. jaanuari 2009. a määrus nr 2 „Metsa korraldamise juhend“;
- 4) keskkonnaministri 21. detsembri 2006. a nr 84 „Metsamaterjali veoeskiri, metsamaterjali üleandmise-vastuvõtmise aktile ja veoselehele esitatavad nõuded ning müüdud või ostetud raieõiguse või metsamaterjali kohta Maksu- ja Tolliametile esitatava teatise vorm“.
- 5) keskkonnaministri 11. augusti 2017. a määrus nr 28 „Metsateatise esitatavate andmete loetelu ning metsateatise esitamise, menetlemise ja registreerimise kord ning tähtjad“;

Samuti tuleb koostada ja kehtestada kaks uut rakendusakti:

- 1) „Istandike maa-alade ruumiandmed; registreerimise, sealhulgas eksperthinnangu andmise, rajamise, kasvatada lubatud puuliikide ja kasutada lubatud kultiveerimismaterjali algmaterjali päritolupiirkonnad ning majandamise täpsemad nõuded“;
- 2) „Majandusmetsade hulka mittekuuluvate alade loetelu, majandusmetsa protsendi arvutamise ja jälgimise metoodika“.

9. Seaduse jõustumine

Enamik seadusega kavandatud muudatusi täpsustavad kehtivaid nõudeid, seetõttu ei ole vajadust jätta muudatuste jõustumiseks pikemat kohanemisaega ning need jõustuvad üldises korras. Paragrahv 1 punkt 12 hakkab jõustuma 1.01.2026.

Selleks, et arendustööd jõuaksid valmis teha nii riik kui ka metsaregistrit kasutavad ettevõtted, jõustuvad § 1 punktid 16, 18, 19, 31 ja 32 ja 48 2026. aasta 1. juulil ning punktid 5, 6, 8 ja 13 2027. aasta 1. jaanuaril. Paragrahvi 1 punkt 17 jõustub 1.01.2029.

10. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

12.08.2024 esitati eelnõu esimest korda eelnõude infosüsteemi (EIS; toimik nr 24-0812) kaudu kooskõlastamiseks Haridus- ja Teadusministeeriumile, Justiitsministeeriumile, Kaitseministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile, Rahandusministeeriumile, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile ning ettepanekute tegemiseks Eesti Linnade ja Valdade Liidule, metsakorraldusettevõtetele, Eesti Maaülikoolile, Eesti Erametsaliidule, Eesti Metsa- ja Puidutööstuse Liidule ja Eesti Keskkonnaühenduste Kojale.

Kokku laekus 217 ettepanekut ja kommentaari 27 asutuselt, ühingult ja eraisikult.

Haridus- ja Teadusministeerium, Justiitsministeerium, Kaitseministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ning Rahandusministeerium koostööstasid märkustega. Regionaal- ja Põllumajandusministeerium jätkis eelnõu koostööstamata, esitades märkused. 19.12.2024 esitati EISi koostööstamiseks Justiitsministeeriumile ning Kaitseministeeriumile Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile. Täiendavalt esitasid ka huvirühmad ettepanekuid.

Eelnõu esitatakse uuesti koostööstamiseks, kuna võrreldes 12.08.2024 esitatud eelnõuga on see saadud tagasiside põhjal mõnevõrra muutunud.

Eelnõu esitatakse uuesti koostööstamiseks ministeeriumitele ning arvamuse avaldamiseks järgmistele huvirühmadele:

Eesti Erametsaliit, Eesti Metsa- ja Puidutööstuse Liit, Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda, Eesti Linnade ja Valdade Liit, Eesti Keskkonnaühenduste Koda, Eesti Maaülikool, Tartu Ülikool, metsakorraldusettevõtted, AS Tallinna Lennujaam, Ridali Lennuklubi, Viljandi Lennuklubi.

VABARIIGI VALITSUS

MÄÄRUS

Majandusmetsade hulka mittekuuluvate alade loetelu, majandusmetsa osakaalu arvutamine ja selle rakendamise meetoodika

Määrus kehtestatakse metsaseaduse § 2 lõike 4 alusel.

§ 1. Majandusmetsade hulka mittekuuluvate alade loetelu

70 protsendi majandusmetsade hulka ei kuulu järgmised alad:

- 1) looduskaitseaduse § 10 lõike 1 alusel kaitse alla võetud kaitsealad ja hoiualad;
- 2) looduskaitseaduse § 10 lõike 2 alusel kaitse alla võetud ja § 50 lõike 2 alusel kindlaks määratud püsielupaigad;
- 3) looduskaitseaduse § 10 lõike 6 alusel kaitse alla võetud looduse üksikobjektid;
- 4) looduskaitseaduse § 10 lõike 7 alusel kaitse alla võetud kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstavad loodusobjektid;
- 5) looduskaitseaduse § 37 kohane ranna piiranguvöönd ja § 38 kohane ranna ja kalda ehituskeeluvöönd, arvestades §-s 35 sätestatud kitsendustega, väljaspool tiheasustusala;
- 6) metsaseaduse § 23 lõikes 1 nimetatud vääriselupaigad avalik-õigusliku isiku omandis olevas metsas ja riigimetsas ning vääriselupaigad, mille kaitseks on sõlmitud metsaseaduse § 23 lõike 4 kohane leping;
- 7) nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50) I lisas nimetatud metsaelupaigatüübid riigimaal;
- 8) I ja II kategooria taimede, samblike ja seente kasvukohad;
- 9) kavandatavad kaitstavad alad.

§ 2. Majandusmetsa protsendi arvutamise ja jälgimise meetoodika

(1) Metsaseaduse § 2 lõikes 3 seatud eesmärgi täitmist hindab üks kord aastas Keskkonnaagentuur, kasutades metsaseaduse §-s 9¹ sätestatud riiklikku metsade inventeerimine statistilist valikmeetodit.

(2) Looduskaitseaduse §-s 13 sätestatud kaitse alla võtmise otsuse tegemiseks hindab Keskkonnaamet mõju majandusmetsa olemile. Kui kaitse alla võtmine ületab metsaseaduse § 2 lõikes 3 seatud eesmärgi, teeb Keskkonnaamet valdkonna eest vastutavale ministrile ettepaneku alade kaitse alt välja arvamiseks või kaitse-eeskirjade muutmiseks.

ENERGEETIKA- JA KESKKONNAMINISTER

MÄÄRUS

Tallinn

2025 nr

Istandike registreerimise, sealhulgas eksperthinnangu andmise, rajamise, kasvatada lubatud puuliikide ja kasutada lubatud kultiveerimismaterjali algmaterjali ning majandamise täpsemad nõuded

Määrus kehtestatakse metsaseaduse § 3¹ lõike 6 alusel.

§ 1. Määruse reguleerimisala

Määrusega kehtestatakse istandike registreerimise, rajamise ja majandamise nõuded.

§ 2. Istandike kaardistamine

§ 3. Istandike registreerimise nõuded

§ 4. Eksperthinnangu andmise tingimused

§ 5. Istandike rajamise, kasvatada lubatud puuliikide ja kultiveerimismaterjali päritolu nõuded

§ 6. Istandike majandamine

§ 7. Istandiku lõpetamine ja maa edasine kasutus

ENERGEETIKA- JA KESKKONNAMINISTER

MÄÄRUS

Tallinn

2025 nr

**Keskkonnaministri 28.08.2017 aasta määruse
nr 32 „Metsaressursi arvestuse riikliku registri
põhimäärus“ muutmine**

Määrus kehtestatakse metsaseaduse § 9 lõike 2 alusel.

Keskkonnaministri 28.08.2017 aasta määruses nr 32 „Metsaressursi arvestuse riikliku registri
põhimäärus“ tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 7 lõiget 2 täiendatakse punktiga 4 järgmise sõnastuses:
„4) “.

ENERGEETIKA- JA KESKKONNAMINISTER

MÄÄRUS

Tallinn

2025 nr

**Keskkonnaministri 27.12.2016 aasta määruse
nr 88 „Metsa majandamise eeskiri“ muutmine**

Määrus kehtestatakse metsaseaduse § 10¹ lõike 3, § 24 lõigete 6, 7 ja 10, § 25 lõike 3, § 28 lõike 8¹, § 29 lõigete 3, 4¹, 5 ja 6, § 30 lõigete 3 ja 7, § 31 lõigete 3 ja 4, § 33, § 40 lõigete 4¹–7 ja 11 ning § 43 lõigete 3 ja 3² alusel.

Keskkonnaministri 27.12.2016 aasta määruses nr 88 „Metsa majandamise eeskiri“ tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 13 lõige 1 sõnastatakse järgmiselt:
„(1)“;

2) määrust täiendatakse §-ga 24 järgmises sõnastuses:

„§ 24. Metsa majandamise erandid õppe-, teadus- ja arendusasutustele metsa majandamiseks teaduseesmärkidel

(1)

(2)

(3)“.

3) paragrahvi 18 tunnistatakse kehtetuks.

ENERGEETIKA- JA KESKKONNAMINISTER

MÄÄRUS

Tallinn

2025 nr

**Keskkonnaministri 16.01.2009 aasta määruse
nr 2 „Metsa korraldamise juhend“ muutmine**

Määrus kehtestatakse metsaseaduse § 11 lõigete 3 ja 4 alusel.

Keskkonnaministri 16.01.2009 aasta määruses nr 2 „Metsa korraldamise juhend“ tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 2 punkti 1 täiendatakse järgmiselt:
„/.../

ENERGEETIKA- JA KESKKONNAMINISTER

MÄÄRUS

Tallinn

2025 nr

**Keskkonnaministri 21. detsembri 2006. a
määrus nr 84 „Metsamaterjali veoeskiri,
metsamaterjali üleandmise-vastuvõtmise aktile
ja veoselehele esitatavad nõuded ning
müüdud või ostetud raieõiguse või
metsamaterjali kohta Maksu- ja Tolliametile
esitatava teatise vorm“ muutmine**

Määrus kehtestatakse metsaseaduse § 38 lõike 1 alusel.

Keskkonnaministri 21. detsembri 2006. a määruses nr 84 „Metsamaterjali veoeskiri, metsamaterjali üleandmise-vastuvõtmise aktile ja veoselehele esitatavad nõuded ning müüdud või ostetud raieõiguse või metsamaterjali kohta Maksu- ja Tolliametile esitatava teatise vorm“ tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 3 pealkiri muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„§ 3. Raieõiguse või metsamaterjali ostutehingu teatis“;

2) paragrahvi 3 tekstiosa muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„Metsamaterjali ja raieõiguse ostja on kohustatud esitama paberil või elektrooniliselt Maksu- ja Tolliametile müüdud või ostetud metsamaterjali kohta lisa 3 esitatud vormi kohase teatise. Teatis esitatakse elektrooniliselt, kui sellel näidatakse enam kui kümme tehingut.“

3) määruse lisa 3 kehtestatakse uues sõnastuses (lisatud).

ENERGEETIKA- JA KESKKONNAMINISTER

MÄÄRUS

Tallinn

2025 nr

**Keskkonnaministri 11.08.2017 aasta määruse
nr 28 „Metsateatise esitatavate andmete loetelu
ning metsateatise esitamise, menetlemise ja
registreerimise kord ning tähtajad“ muutmine**

Määrus kehtestatakse metsaseaduse § 41 lõike 6 alusel.

Keskkonnaministri 11.08.2017 aasta määruses nr 28 „Metsateatise esitatavate andmete loetelu ning metsateatise esitamise, menetlemise ja registreerimise kord ning tähtajad“ tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 2 lõikest 2 jäetakse välja tekstiosa „või digitaalselt allkirjastatuna e-kirjaga“;